

Crnogorski glasnik

GODINA XV. _ BROJ 87. _ SVIBANJ-LIPANJ / MAJ-JUN _ 2014.

POSJETA CRNOGORSKOM DOMU U ZAGREBU S Predsjednikom Vlade Crne Gore	4
DAN NEZAVISNOSTI CRNE GORE Svečani koncert u Zagrebu Svečanost u Zajednici Crnogoraca Split	6 12
POSJETA CRNOGORSKIH PARLAMENTARACA	13
PREDSTAVLJANJE KNJIGA „Dušan Vukotić – Zaboravljeni vizionar“	14
ONI SU NAŠE GORE LIST ... Dr. sc. Nikola Mišković – mladi znanstvenik za 2013.	20
HOMMAGE MIRKU KOVAČU U ZAGREBU Vrijeme koje se udaljava – vrijeme je koje se približava	21
DOKUMENTARNI FILM U CRNOGORSKOM DOMU Filmski zapisi o draguljima Crne Gore	37
IZ CRNE GORE PUT HRVATSKE ... Književnik Miraš Martinović u Dubrovniku Književnik Milorad Popović u Rijeci Gradonačelnik Aleksandar Bogdanović u Splitu	38 39 41
DJELOVANJE NZCH I VIJEĆA CRNOGORACA U susret jubileju NZC Rijeka Dvije sjednice Vijeća crnogorske manjine u Zagrebu Sjednice Predsjedništva Društva „Montenegro“ Zagreb	42 44 45
MANJINSKE MANIFESTACIJE Prvi festival multikulturalnosti u Puli	46
SEMINAR „Mediji i nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj“	48
GALERIJA „MONTENEGRINA“ „Razigrani svijet“ Dragice - Bibe Križan „Duša“ Martine Fuk Modna revija „Isprepletano ljeto 2014.“ Izložba slika Lade Szabo Kajfež i Sandy Uran	50 52 54 54
GALERIJA „MONTENEGRINA“	55
NOVI NASLOV	55
ZABORAVLJENI VIZIONAR Dimitrije Popović: Dušan Vukotić	56

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Vijeće crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske

čestitaju

25. lipnja

*DAN DRŽAVNOSTI
REPUBLIKE HRVATSKE*

Čestitamo

21. maj

*Dan nezavisnosti
Crne Gore*

*Dan Koordinacije vijeća
crnogorske nacionalne
manjine na području
Republike Hrvatske*

*Dan Vijeća
crnogorske nacionalne
manjine Grada Zagreba*

Izdavači:
NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE
I VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE
GRADA ZAGREBA
Zagreb, Trnjanska c. 35, Tel./Fax: 01/6197 078, 01/6314 264
E-mail: nzch@net.amis.hr, vijececrn@net.amis.hr,
montenegro@net.amis.hr
Internet adresa: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr
Za izdavače: dr. sc. Radomir Pavićević i Dušan Mišković
Glavni i odgovorni urednik: dr. sc. Zoran Drašković
Redakcija: Milanka Bulatović, Nataša Gerželj, Danilo
Ivezić, Dragutin Lakić, Nataša Rašović, Dušan Roganović
Grafička priprema i tisak: Skaner studio d.o.o.
Rukopisi se ne vraćaju. Naklada/Tiraža 1000

*Glasilno je, putem Savjeta za nacionalne manjine, financirano
iz državnog proračuna Republike Hrvatske*

PREDSJEDNIK VLADE CRNE GORE MILO ĐUKANOVIĆ U ZVANIČNOJ POSJETI REPUBLICI HRVATSKOJ

Predsjednik Vlade Crne Gore Milo Đukanović boravio je 2. juna u Zagrebu. U toku njegove jednodnevne zvanične posjete Republici Hrvatskoj odvojeno su ga primili predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović i predsjednik Hrvatskog sabora Josip Leko, a domaćin mu je bio predsjednik Vlade Republike Hrvatske Zoran Milanović.

U svim razgovorima konstatovana je veoma dobra saradnja dvije države u brojnim oblastima. Sa hrvatske strane potvrđena je podrška evropskom i evroatlantskom putu Crne Gore, a sa crnogorske strane iskazana je zahvalnost za podršku i razumijevanje na tom putu. Istaknuta je zajednička spremnost za nastavak dobrosusjedske saradnji, a posjeta crnogorskog premijera Republici Hrvatskoj ocijenjena je kao potvrda kontinuiteta prijateljskih i partnerskih odnosa dvije države koje su čvrsto opredijeljene da sva pitanja rješavaju dogovorom.

Na kraju svoje zvanične posjete Republici Hrvatskoj predsjednik crnogorske Vlade Milo Đukanović susreo se, u Crnogorskom domu u Zagrebu, sa predstavnicima Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske.

(fotografije posjete crnogorskog premijera preuzete su sa portala Vlade Crne Gore www.gov.me)

S PREDSJEDNIKOM VLADE CRNE GORE

Službeni posjet Republici Hrvatskoj 2. 6. 2014., predsjednik Vlade Crne Gore Milo Đukanović, završio je susretom s predstavnicima Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području RH u Crnogorskom domu u Zagrebu.

Susretu su prisustvovali članovi Predsjedništva NZCH, Društva „Montenegro“, predstavnici Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, akademski slikar Dimitrije Popović, režiser Veljko Bulajić.

U ime domaćina gospodina Đukanovića i njegove suradnike pozdravili su predsjednik Nacionalne zajednice dr. sc. Radimir Pavićević i predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, Dušan Mišković. Govoreći o načinu organizacije programskim aktivnostima i ciljevima Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske dr. Pavićević je posebno istaknuo činjenicu - „da su programi ostvarivanja tzv. „kulture autonomije“ u okviru očuvanja kulturnog i nacionalnog identiteta prepoznati u sredinama življenja kao visoko vrijedna događanja koja postaju sastavni dio ukupnih kulturnih zbivanja te sredine. Prepoznati smo kao kolektivitet, ali i kao pojedinci, koji su svojim znanstvenim, kulturnim i ljudskim angažmanom ostavili neizbrisivi pečat u Republici Hrvatskoj. Ponosni smo i na svoj doprinos na putu stjecanja nezavisnosti Crne Gore i njenog povratka u svjetsku zajednicu nezavisnih država, što je itekako prepoznato u Crnoj Gori - rekao je Pavićević.“

„Prostor u kojem se nalazimo nazvali smo Crnogorskim domom, koji osim crnogorskih eksponata koji vidite ovdje izložene, odista odiše duhom Crne Gore - rekao je na početku Dušan Mišković, predsjednik Društva „Montenegro“ i nastavio - Društvo „Montenegro“ djeluje 24 godine i ima trenutno preko 400 članova koji su s obzirom na nacionalnu i vjersku strukturu Crna Gora u malom. Članovi Društva su i naši prijatelji iz Zagreba i Zagrebačke županije. Od brojnih aktivnosti koje Društvo organizira tokom godine u okviru osnovne odrednice očuvanja kulturnog i nacionalnog identiteta posebno se ističu izložbe akademskih slikara, ali i amatera članova Društva u ovom prostoru Crnogorskog doma; zatim projekt Dokumentarnog filma u Crnogorskom domu koji je izazvao posebnu pažnju tako da nam prostor postaje premali za prijem svih zainteresiranih; kao i

djelovanje i nastupi Zbora „Montenegro“ koji je svojim nastupima i interpretacijama tradicionalnih crnogorskih pjesama prešao granice Republike Hrvatske. Posebno ističem manifestaciju „Lučindanski susreti“ koja okuplja preko 800 učesnika, pod pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba i na kojoj s predstavlja Grad gost iz Crne Gore. Ako budete imali prilike razgovarati o Nacionalnoj zajednici i njenim članicama sa zvaničnicima Republike Hrvatske, bez obzira na razinu, uvjeren sam da će za Vas taj razgovor biti prijatan, a to je naš doprinos ovoj sredini i našoj Crnoj Gori“ - zaključio je Mišković.

Izražavajući svoje zadovoljstvo što se, prvi put, nalazi u Crnogorskom domu, uz zahvalu svim prisutnima, predsjednik Vlade Crne Gore Milo Đukanović je posebno naglasio značaj i doprinos Nacionalne zajednice, njenih članica, kao i pojedinaca u razvoju i napretku države u kojoj žive, kao i očuvanju nacionalnog i kulturnog identiteta Crne Gore. „U potpunosti sam informiran i vašim ukupnim doprinosom na putu vraćanja Crne Gore u svjetsku zajednicu država“ - rekao je premijer i nastavio - „odnosi Hrvatske i Crne Gore se jako dobro razvijaju, oni su kvalitetni i u njima nema kompliciranih pitanja koji bi opterećivali i usporavali privredni i demokratski razvoj svake države. Tu je i uloga vaše Nacionalne zajednice i njenih članica od posebnog značaja. Dosta vremena je, zbog istorijskih prilika na ovim prostorima, izgubljeno, pri čemu su mnogi resursi ostali nedovoljno iskorišteni, ko što je istraživanje plina i nafte u podmorju Jadrana. Postoji načelno razumijevanje dvije vlade da se ovom pitanju posvete maksimalno konstruktivno bez prejudiciranja rješenja razgraničenja. Na unutarnjem planu Crna Gora korača prema EU, a očekujemo na jesen poziv za članstvo u NATO-u. Osam godina je relativno kratak vremenski period za velike promjene, ali su pokazatelji rasta i razvoja Crne Gore u proteklom razdoblju veliki, što je vidljivo i po DBP koji je na cca 2.500 \$, ali u usporedbi s evropskim pokazateljima na 1/5. Još uvijek Crna Gora unutar sebe ima otvoreno suprotstavljanje kako integrativnim procesima tako i državnoj samobitnosti ...“

Predsjednik Vlade Milo Đukanović je odgovarao na pitanja koja su se ticala crnogorskog puta i procesa euro-atlantskih integracija, poštivanja i odnosa u Crnoj Gori pojedinaca, partija i određenih institucija prema nacionalnim i državnim obilježjima i samoj Crnoj Gori kao državi.

Na kraju susreta domaćini su predsjedniku Vlade poklonili dio knjiga iz novije izdavačke djelatnosti NZCH.

Danilo Ivezić

SVEČANI KONCERT U MUZEJU MIMARA U ZAGREBU

Pred početak svečanog koncerta u velikoj galerijskoj dvorani Muzeja Mimara

I ove godine je najznačajniji datum savremene crnogorske istorije – referendumski 21. maj 2006. godine, kada je obnovljena crnogorska nezavisnost – obilježen tradicionalnim svečanim koncertom uglednih umjetnika iz Crne Gore. Koncertom koji je održan 21. maja u velikoj galerijskoj dvorani Muzeja Mimara u Zagrebu obilježen je ne samo Dan nezavisnosti Crne Gore, već i Dan Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske i Dan Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, a organizatori svečanog koncerta i ove su godine bili Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba i Ambasada Crne Gore u Republici Hrvatskoj.

Tradicionalnom koncertu prisustvovali su: ambasador Crne Gore u Republici Hrvatskoj Nj.E. Igor Građević i prvi sekretar Ambasade Ana Zeković, predstavnici vijeća nacionalnih manjina i predstavnici crnogorskih udruženja članica NZCH kao i mnogobrojni prijatelji Crne Gore. Svečanost u Zagrebu uveličali su svojim prisustvom i brojni ugledni gosti i uzvanici: članovi diplomatskog kora Japana, Grčke, Izraela i Kosova akreditovani u Republici Hrvatskoj; predsjednik Skupštine Zagrebačke županije Dražen Bošnjaković, potpredsjednik Gradske skupštine Zagreba Davor Bernardić, ravnatelj Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske Branko Sočanac; ugledne ličnosti iz javnog i kulturnog života: Budimir Lončar, Dimitrije Popović, Stefan Kapičić ...

Prije umjetničkog programa, prisutnima se prigodnim riječima obratio predsjednik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba Dušan Mišković.

Riječ Dušana Miškovića:

U CRNOGORSKOJ KOLEKTIVNOJ MEMORIJI REFERENDUMSKI 21. MAJ 2006. GODINE BIĆE ZA VAZDA UKLESAN KAO JEDINSTVENI POVIJESNI DATUM

«Dame i gospodo, dragi prijatelji!

Poštovani: Ekselencije i predstavnici Ambasada akreditiranih u Republici Hrvatskoj; predstojniče Ureda za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske; predstavnici i izaslanici republičkih, županijskih i gradskih institucija; predsjednici vijeća i predstavnici nacionalnih manjina Grada Zagreba; predstavnici crnogorskih društava, vijeća i predstavnici crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj kao i svi ostali gosti. Pozdravljam vas u ime organizatora ove svečanosti kojom obilježavamo značajni datum: Dan nezavisnosti Crne Gore, koji je ujedno i Dan Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske i Dan Vijeća crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba.

Postala je već tradicija da svečanost obilježavanja ovog za nas značajnog datuma zajedno organiziraju Ambasada Crne Gore u Republici Hrvatskoj, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske i Vijeće crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba, kao i to da ga obilježavamo koncertom istaknutih umjetnika – muzičara, profesora i pedagoga, iz Crne Gore.

U crnogorskoj kolektivnoj memoriji referendumski 21. maj 2006. bit će za vazda uklesan kao jedinstveni povijesni datum, jedan od najvećih, kada su na slobodnom i po mnogo čemu specifičnom referendumu uz rekordan odaziv birača, pred očima svjetske javnosti, građani Crne Gore donijeli odluku o obnovi svoje državnosti i nezavisnosti. Pobjedila je Crna Gora s uvjerenjem i nepokolebljivom voljom crnogorskih građana da napokon budu istinski subjekti vlastite sudbine.

Stoga u odabiru datuma za Dan naše Koordinacije i Vijeća nije bio dileme – odabrali smo 21. maj – Dan crnogorske nezavisnosti. Koordinacija i vijeća privode kraju treći četverogodišnji mandat, u skladu s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, prepoznati u svojim sredinama, kao kolektivitet i pojedinci, s nizom aktivnosti u okviru ostvarivanja prostora kulturne autonomije i uz podršku državnih i lokalnih tijela vlasti za ostvarivanja kolektivnih političkih prava i integracije u politički život Republike Hrvatske.

Želim vam da ugodno provedete ovo večer uz Žanu Lekić Marinković - flauta; Milicu Kankaraš - harfa i Alekseja Molčanova - klavir.

Nakon koncerta u holu Muzeja priredili smo za Vas jedan koktel s daškom Crne Gore uz tradicionalni crnogorski Vranac i Merlot.

Hvala!»

P R O G R A M

R. SCHUMANN
TREE ROMANCES
Op. 94 za flautu i klavir

P. I. TCHAIKOVSKY
THE NUTCRACKER
For flute and harp
(The waltz of the flowers,
The dance of the reed flutes)

E. GERMAN
SALTARELLO
Za piccolo flautu i klavir

C. SAINT - SAËNS
ROMANCE
Op. 37 for flute and harp

J. MOUQUET
LA FLÛTE DE PAN
Sonata za flautu i klavir

G. FAURÉ
IMPROMPTU ZA HARFU SOLO

A. GRGIN
SONATA ZA FLAUTU I KLA VIR

U umjetničkom djelu večeri, u jednočasovnom impresivnom programu nastupili su dr. sc. Aleksej Molčanov (klavir), dr. sc. Žana Lekić (flauta) i Milica Kankaraš (harfa). Već sam pogled na dojmive životopise troje renomiranih umjetnika nagovještavao je da će posjetioци u velikoj galerijskoj dvorani Muzeja Mimara i ove godine uživati u još jednom izuzetnom koncertu u povodu Dana nezavisnosti Crne Gore.

I zaista, to se poslije svake programske cjeline potvrđivalo snažnim i dugim aplauzima, koji su, čini se, posebno topli bili nakon što nas je ponio poletni *saltarello* ili kada su utihnuli čarobni zvuci *Panove frule* (*La Flûte de Pan*). Ipak – za one koji su znali da je Gabriel Fauré za klavir komponovao čak šest tzv. slobodnih muzičkih varijacija – posebno iznenađenje te večeri bilo je čuti njegov *impromptu* ali na harfi, jer tada i laiku prepoznatljiva „nepodnošljiva lakoća“ improvizacije na klavijaturi mora uzmaći pred virtuožnošću muziciranja na drevnom staroegipatskom instrumentu.

A jedno nezaboravno veče posebno je uljepšano i saznanjem da je publika u Hrvatskoj premijerno čula *Sonatu za flautu i klavir* Ante Grgina, Kaštelanina koji je dugo godina radio u Crnoj Gori i 45 godina bio solo klarinetista Beogradske filharmonije.

Z.D.

ALEKSEJ MOLČANOV je Srednju muzičku školu završio u Kijevu (Ukrajina) u klasi doc. Lidije Šur. Kijevski Državni Konzervatorijum i postdiplomske studije završio je 1986. u klasi prof. Aleksandra Snegirjova i Vladimira Vinickog. Tokom školovanja osvajao je brojne nagrade kao klavirista, među kojima i onu na takmičenju „Lisenko“ u Lavovu 1984.g. Dobitnik je Specijalne nagrade za izvođenje obavezne kompozicije na I. takmičenju „Rahmanjinov“ u Moskvi, 1983. Kao student započeo je aktivnu koncertnu djelatnost soliste i kamernog muzičara u Ukrajini, Rusiji i Njemačkoj. Po završetku studija, uspješno se bavi pedagoškim radom uporedo sa koncertiranjem. Recitale je izvodio u Švajcarskoj, na turnejama po Ukrajini i Libanu. Koncertirao je sa brojnim orkestrima – Filharmonije Cerkasi, Lavov, Dnjepropetrovsk i Filharmonije mladih Harkov. Ostvario je niz snimaka za Državnu Radio i Televiziju Ukrajine. Saradivao je sa Savezom kompozitora Ukrajine na projektima savremene muzike. Od 1995. je živio u Srbiji gdje nastavlja umjetničku djelatnost uspješnim koncertima u Nišu, Negotinu, Kragujevcu, Zaječaru. Kao solista otvarao je sezone u Niškoj filharmoniji. Posebno su zapaženi nastupi na „Mokranjčevim danima“ i na „Nimusu“. 1999. dolazi u Crnu Goru a od maja 2000. je zapošljen na Muzičkoj akademiji na Cetinju. Svoj umjetnički angažman nastavlja na svim značajnijim scenama u zemlji nastupajući sa gotovo svim velikim umjetnicima ostvarivši značajne projekte u kulturi. Nastupao je na festivalima „KotorArt“, „A Tempo“, „Montenegro Music Festival“, „DEUS“. Docent je na Muzičkoj akademiji na Cetinju za predmet Korepeticija.

ŽANA LEKIĆ je Nižu i Srednju muzičku školu završila u Kraljevu, u klasi uglednog pedagoga, prof. Karolja Maročika. 1997. godine upisuje Muzičku akademiju na Cetinju u klasi eminentnog flautiste, prof. Ljubiše Jovanovića gdje je diplomira 2000.god i magistrirala 2003. Tokom školovanja osvajala je brojne nagrade na republičkim, saveznim i međunarodnim takmičenjima, kao solista i kao kamerni muzičar. Ostvarila je veliki broj recitala na koncertnim podijumima u zemlji i okolnim državama, predstavljajući Muzičku akademiju i Mladu crnogorsku muzičku scenu. Pa je tako u 2000-toj nastupila kao solista na Gradu-Teatru sa Kamernim orkestrom Getingena (Njemačka). Usavršavala se na brojnim seminarima kod vodećih svjetskih flautista: Janos Balint (Mađarska), Michael Debost (USA), Ketlin Chestin (USA), Aurel Nicolet (Švajcarska), Jiri Valek (Češka), Eje Kaufeldtl (Švedska), Gunilla von Baar (Švedska). Kao solista je nastupala na gotovo svim, festivalima u Crnoj Gori: DEUS, Podgoričko kulturno ljeto, Grad-Teatar Budva, Barski ljetopis, Montenegro music festival. U 2000-toj započinje njena pedagoška karijera na Muzičkoj akademiji najpre kao saradnik stažista, na predmetu Kamerna muzika, kasnije kao stručni saradnik u nastavi, da bi 2009. dobila zvanje docenta za Kamernu muziku na Muzičkoj akademiji. 2010. nastupa u Italiji u okviru festivala „Nei suoni dei luoghi“. Osnivač je klase flaute u muzičkoj školi „Savo Popović“ na Cetinju, radila je kao profesor flaute u Muzičkoj školi u Bijelom Polju, ŠOSMO „Vida Matjan“ u Kotoru. U dosadašnjoj pedagoškoj karijeri, studenti i učenici iz njene klase dobitnici su brojnih republičkih i međunarodnih nagrada. Redovni je član žirija na takmičenjima u Crnoj Gori u kategoriji flaute i kamene muzike. Član je Crnogorskog simfonijskog orkestra od njegovog osnivanja. Aktivno učestvuje u kulturnom i javnom životu Crne Gore.

MILICA KANKARAŠ rođena je 20.10.1991. godine u Podgorici. Završila je srednju muzičku školu „Vasa Pavić“ u Podgorici na odsijeku za klavir u klasi prof. Lidije Skender. Paralelno sa tim, kao izuzetan talenat, pohađala je u Beogradu privatne časove harfe kod prof. mr Milice Barić. Kao srednjoškolka nastupala je sa Crnogorskim kamernim orkestrom i Crnogorskim simfonijskim orkestrom. Posle svega tri godine priprema upisuje harfu na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, 2009/2010. Kao student nastupa, u okviru devetog i desetog Festivala harfe, u Beogradu solo, a svoj prvi solistički koncert održala je u Podgorici februara 2011., u Centru savremene umjetnosti. U maju 2012. nastupa u Sava centru uz izuzetne vokalne soliste šest profesionalnih horova: Hor RTS i Hor Fakulteta muzičke umetnosti, Akademski hor „Kolegijum Muzikum“, Dečiji hor RTS, Združeni novosadski horovi – Vokalni studio Orfelin i Hor Srednje muzičke škole „Isidor Bajić“, Simfonijski orkestar RTS-a i Simfonijski orkestar Fakulteta muzičke umetnosti u izvođenju simfonije br.8 Gustava Malera. Istog mjeseca je nastupila sa koleginicom sopranistkinjom Oliverom Tičević u okviru Festivala studenata Univerziteta umetnosti u Studentskom kulturnom centru u Beogradu a nakon toga i na Purgatorijama u Tivtu. Diplomirala je harfu na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, u klasi prof. Ljiljane Nestorovske u junu 2013. godine. Nakon toga je učestvovala na seminaru „Od klasične do električne harfe“ u organizaciji Jeunesse Musicales Croatia (Hrvatska glazbena mladež) kod prof. Dijane Grubišić-Ćiković i prof. Dalibora Bernatovića. Solističke koncerte u 2013-oj godini je održala na Cetinju u Ministarstvu kulture, Podgorici, Nikšiću i Kotoru. Od oktobra 2013. je harfistkinja u Crnogorskom simfonijskom orkestru

U FOAJEU MUZEJA MIMARA

U ZAJEDNICI CRNOGORACA SPLIT SVEČANO OBILJEŽEN DAN NEZAVISNOSTI CRNE GORE

Povodom obilježavanja osme godišnjice Dana nezavisnosti Crne Gore, stečenu na referendumu 2006. godine, Zajednica Crnogoraca Split organizirala je svečanost u svojim prostorijama u Vukovarskoj 59 u Splitu. Svečanosti se pridružilo pedesetak Crnogoraca, Crnogorki i prijatelja Crne Gore.

Himnom Crne Gore „*Oj svijetla majska zoro*“, poslušane s ponosom, započelo je obilježavanje Dana nezavisnosti Crne Gore. Predsjednik Zajednice Borivoje Stevović pozdravio je sve članove Zajednice, predstavnike Bokeljske nacionalne manjine i Srpske nacionalne manjine „Preporod“.

Uz pršut, sir, vino, Nikšičko pivo i crnogorsku pjesmu posjetitelji su se osjećali kao „kod kuće“.

Nataša Gerželj

DANI EUROPE – SPLIT 2014

Europski pokret Split u suradnji sa udrugama međunarodne suradnje i vijećima nacionalnih manjina Grada Splita, obrazovnim, kulturnim i znanstvenim institucijama, Gradom Splitom, Splitsko-dalmatinskom županijom i Ministarstvom vanjskih i europskih poslova, organizira program obilježavanja *Dana Europe – Split 2014*.

I ove godine već tradicionalno u povodu Dana Europe, a u okviru programa *Europskog tjedna*, organizirana je zajednička Informativna izložba o aktivnostima udruga kolektivnih članova Europskog pokreta Split (udruga međunarodne suradnje, udruga i zajednica nacionalnih manjina, udruga međunarodne kulturne suradnje) te udruga s kojima Europski pokret ostvaruje programsku suradnju.

Izložba se održala u periodu od 2.5 - 31.5.2014. godine u izložbenom prostoru Robne Kuće „PRIMA GRAD“.

Zajednica Crnogoraca Split sudjelovala je na ovoj izložbi prezentirajući svoj rad i aktivnosti.

Koliko je bila dobra, dostatno govori i činjenica da je produžena 15 dana na inicijativu domaćina. Kako je prostor pod video nadzorom, uvidom se ustanovila prosječna dnevna posjeta od oko 130 posjetitelja, odnosno u četrdesetak radnih dana, od 9-21h, preko 4.800 posjetitelja, zanimljivo među njima i velik broj stranaca.

Predsjednik EPS Ivo Grga i članovi Malog Vijeća EPS zahvaljuju svima na doprinosu ovogodišnjem *Europskom tjednu*.

Nataša Gerželj

„*Crnogorski glasnik*“ izlazi uz financijsku potporu Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske i Zagrebačke županije – predstavnika crnogorske nacionalne manjine Zagrebačke županije. Pozivamo Crnogorke, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i priložima pomognu redakciji „*Glasnika*“ na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista. Tekstovi nijesu lektorisani te se izvinjavamo autorima i čitaocima.

ČLANOVI ZAKONODAVNOG ODBORA SKUPŠTINE CRNE GORE U CRNOGORSKOM DOMU U ZAGREBU

Studijsku posjetu Hrvatskom saboru članovi Zakonodavnog odbora Skupštine Crne Gore iskoristili su za susret s predstavnicima Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske u Crnogorskom domu u Zagrebu, 12.6.2014. godine.

Delegaciju Zakonodavnog odbora činili su: Luid Škrelja - predsjednik Odbora; Marta Šćepanović - član, Vladislav Bojović - član, Srđan Perić - član, Snežana Kaluđerović - sekretarka Odbora i savjetnici Marija Vučinić i Marko Perućica.

Nacionalnu zajednicu su predstavljali: dr. sc. Radomir Pavićević - predsjednik, Dušan Mišković - predsjednik Društva "Montenegro" Zagreb, Milanka Bulatović - tajnica NZCH i Danilo Ivezić - član predsjedništava NZCH.

U ugodnom razgovoru domaćini su goste upoznali sa osnovnim aktivnostima i načinom organizacije NZCH, kao i sustavom ostvarivanja i zaštite prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Posebno je istaknuta činjenica kvalitetnih programa kroz koje NZCH, njene članice kao i vijeća i predstavnici realiziraju osnovne zadaće vezane uz očuvanje kulturnog i nacionalnog identiteta, stvaranja kulturne autonomije i ostvarivanja tzv. političkih prava u okvirima jedinica lokalne i regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj. U osnovnim naznakama izrekli su i svoje razumijevanje načina ostvarivanja kontakata s iseljenicima i potrebu institucionaliziranja tijela koje se treba baviti ovom problematikom uz zaključak da preveliki broj subjekata kao nositelja ove problematike u praksi rezultira formalizmom i nerješavanjem suštinskog.

U ime delegacije Zakonodavnog odbora pozdrave je uputio gospodin Luid Škrelja - predsjednik, koji je uz zahvalu i komplimente domaćinima na organizaciji i programskim aktivnostima istakao otvorenost ovog skupštinskog tijela za pomoć koju oni, u okviru svog djelovanja, mogu pružiti u kontaktima s Crnom Gorom, posebice u proceduri donošenja i usvajanja Zakona o iseljenicima koji ima posebnu težinu i značaj, kako za Crnu Goru tako i za njene iseljenike.

Na kraju susreta članovima delegacije Zakonodavnog odbora domaćin je uručio po par naslova iz izdavačke djelatnosti Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske.

*Pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske
u Muzeju Mimara u Zagrebu predstavljena monografija*
„DUŠAN VUKOTIĆ – ZABORAVLJENI VIZIONAR“

DUŠAN VUKOTIĆ
(1927 - 1998)

Pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske u Zagrebu je 26. maja 2014. godine, u Muzeju Mimara, predstavljena dvojezična monografija „**DUŠAN VUKOTIĆ – Zaboravljeni vizionar / The Forgotten Visionary**“ o umjetniku koji je dobijanjem prestižne nagrade *Oscar* sad već daleke 1961. godine postigao do danas nedostignuti uspjeh na ovim prostorima.

U impresivnom izdanju – koje su zajedno objavili Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Skaner studio iz Zagreba, a uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, Ministarstva kulture Crne Gore, Zagreb filma i Crnogorske kinoteke – na preko tri stotine stranica predstavljeno je djelo svjetski poznatog hrvatskog umjetnika crnogorskog porijekla.

Monografija koja je uvrščena u bibiloteku *ZLATNI REZ*, posvećena je supruzi Dušana Vukotića, Meliti - Lili Andres – Vukotić. Naslovnicu knjige krase portret znamenitog oscarovca koji potpisuje akademski slikar Dimitrije Popović, a zaštitna omotnica knjige inspirisana je prvim kadrovima nezaboravnog „*Surogata*“.

Organizatori predstavljanja monografije bili su njeni izdavači, a domaćin izuzetno brojnim posjetiocima i poštovaocima djela Dušana Vukotića bio je, u velikoj galerijskoj dvorani Muzeja Mimara, ravnatelj Muzeja Tugomir Lukšić. On je – nakon što je prikazan je Vukotićev film „*Surogat*“ koji je dobio nagradu *Oscar* (uz monografiju je priloženo DVD izdanje filma!) – pozdravio mnoge ugledne goste i uzvanike, među kojima su bili ministrica kulture Republike Hrvatske prof. dr. sc. Andrea Zlatar Violić, ministar kulture Crne Gore prof. Branislav Mićunović, Melita - Lila Andres - Vukotić, ambasador Crne Gore u Republici Hrvatskoj Nj.E. Igor Građević, pomoćnica ministricke kulture Republike Hrvatske Vesna Jurić - Bulatović, zamjenica gradonačelnika Grada Zagreba Vesna Kusin, Veljko Bulajić, Božo Biškupić, Dimitrije Popović, Enes Kišević, Borivoj Dovniković ...

O monografiji su potom govorili predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske dr. sc. Radomir Pavićević, ministrica kulture Republike Hrvatske prof. dr. sc. Andrea Zlatar Violić i ministar kulture Crne Gore prof. Branislav Mićunović, a prisutnima se na kraju obratila i Melita - Lila Andres – Vukotić.

Predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske dr. sc. Radomir Pavićević – pozdravivši sve prisutne, a posebno pokroviteljicu ministricu kulture Republike Hrvatske i domaćina ravnatelja Muzeja Mimara u kojem su u proteklim godinama bile organizovane mnoge manifestacije crnogorske nacionalne manjine u Hrvatskoj – kazao je:

«Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske ponosna je na svoju dugogodišnju plodnu i prijateljsku suradnju sa Hrvatskim građanskim društvom iz Crne Gore i Maticom cmogorskom sa kojima smo prvo počeli raditi na promišljenim, zajedničkim projektima, pišući knjige o hrvatskim kulturnim i znanstvenim radnicima crnogorskog porijekla te o Hrvatima koji su umjetnički ili znanstveno djelovali u Crnoj Gori. Ugrađivši sebe u kulturnu i duhovnu baštinu i hrvatskoga i crnogorskog naroda, takvi su ljudi nezaobilazne povezne točke naša dva bliska naroda i pouzdan simbol njihovih najviših stremljenja i ostvarenja. U sklopu tako naznačene kulturne obaveze, ova zajednica je u proteklih dvanaest godina objavila deset knjiga.»

Riječ prof. dr. sc. Andree Zlatar Violić:

VIZIONAR KOJI JE SVOJIM PUTEM I SVOJIM ŽIVOTOM PRELAZIO I PREŠAO GRANICE SVOGA VREMENA I SVOJE OKOLINE

«Ne mogu ne početi nego tumačenjem samoga podnaslova: „Zaboravljeni vizionar“ sintagma je koja ima dva aspekta. O vizionarstvu je, na početku, govorio i naš dragi domaćin gospodin Lukšić, u smislu stilskoga, naprosto toliko naprednoga, iskoraka i razdoblja 50-tih i 60-tih godina, kada se stvarala jedna osobna i osebujna poetika crteža, linijâ i animiranoga svijeta toliko različita u odnosu na uobičajene pravce animiranog filma koji su dominirali komercijalnim američkim svijetom. I nagrada je onda došla upravo sa one strane, sa strane američkoga svijeta za neamerički film. Mislim da oni koji danas prate film dobro znaju što znači iskoračiti i takmičiti se sa tom velikom industrijom filma.

Vizionar također znači da je svojim putem i svojim životom prelazio i prešao granice svoga vremena i svoje okoline i na taj način u potpunosti poništio granice koje je stvorilo kulturno vrijeme i političke okolnosti devedestih i koje jesu dovele do toga da je danas u tom podnaslovu i riječ „zaboravljen“. Ne bih rekla zaboravljen, nego u jednom trenutku smo mi zaboravili da su i djelo i umjetnici i autori zapravo zajedno, da – posebno kada su naši suvremenici – ne smiju biti odvojeni jedni od drugoga i da ne smijemo propustiti šansu, kakva je ovdje postojala, a to je da i osoba i čovjek i autor budu prikazani u ovakvoj monografiji.

Zbog toga je doista najiskrenija i posebna zahvala gospođi i suprugu Andres - Vukotić zbog toga što je uvidom u svoj materijal koji je posjedovala otvorila i vrata ulaska u sav njihov obiteljski život, ali život koji je u potpunosti bio stvaralački život. I upravo taj aspekt stvaralačkog koji nas veže za film koji smo gledali pokazuje jednu osobinu koja je sada, nakon pedeset i nešto godina otkako je nastao film, gotovo nevjerojatna: netko tko je danas završio bilo likovnu akademiju, teorijske odjele, animaciju, filmologiju ... sigurno bi – opisujući ovaj film – koristio termine virtualne stvarnosti, virtualne umjetnosti, odnosa između artifičijelno proizvedenog realiteta i onoga što je stvarnost. I postavio bi pitanje: Da li stvarnost postoji? Da, to su termini koji su danas uobičajeni i to su termini koji nas upozoravaju na to koliko je krhka takozvana stvarnost. Teško je naravno prepričavati crtani film, ali riječ je o animaciji koja se zasniva na jednoj ideji, a to je da „junak“, ako ga tako pod navodnicima možemo zvati, prema svojoj volji napuhuje i stvara neke predmete i zatim ih odbacuje, odnosno ispuhava, da bi na kraju sam stradao – kažemo slučajno, akcidentalno – od jednoga komadića stvarnosti, od nekoga čavla koji se našao na putu ...

Meni je, gledajući iz perspektive onoga kako danas razumijemo umjetnost, ovaj film znak upravo toga da najistinitiji dio, najstvarniji dio našeg života upravo pripada umjetnosti. I to onoj umjetnosti koja ne poznaje granice niti između različitih medija (jer znamo u koliko je različitih medija stvarao gospodin Vukotić), ne poznaje apsolutno razlike među kulturama, a ne poznaje niti prolaznost u vremenu. Zbog toga čestitam svima koji su radili na ovoj monografiji, čestitam i zahvaljujem onima koji uporno obilazili arhive, tražili doista zaboravljene ili zabačene materijale, koji su pisali tekstove, koji su „kopali“ po novinama, tražili intervju i podatke i koji su napravili temeljno djelo na osnovi kojega će, vjerujem, cijela ova zajednica – filmska, umjetničko-kulturna, a zatim i nacionalna – i dalje moći na njemu raditi i u cjelini shvatiti kako jedan umjetnički, osobni, osebujni svijet čini sve nas: i kao društvo, ali i svakoga od nas kao pojedinca.»

Riječ prof. Branislava Mićunovića:

OVOM MONOGRAFIJOM ZADUŽILI STE NE SAMO HRVATSKU I CRNOGORSKU KULTURU - ZADUŽILI STE KULTURU UOPŠTE!

«Iskonski diskurs Dušana Vukotića proistekao je iz jugoslovenskog podneblja kome je Vukotić jednako pripadao rođenjem, korijenima, obrazovanjem i stvaralaštvom, a njegov umjetnički animirani film učinio ga je drugačijim i izdvojio iz globalne animirane filmske industrije tih godina.

Zadovoljstvo je, sreća i čast imati Dušana Vukotića za sunarodnika, čovjeka koji je potekao iz crnogorskog krša, ali i čovjeka koji je težio kosmopolitizmu, a svojim ga djelom i životom dosegao: Vukotić je karikaturom iscrtao mjeru i duhovitost; naracijom stripa otvorio naraciju filma; robotikom razodjenuo ljudsku uniformisanost; izvanrednom i čuvenom „Zagrebačkom školom“ utemeljio je jedinstven animirani izraz, kojim je dodirnuo umjetnički strop. I do danas ostao nedodirljiv, bez obzira na to što nastaju nove i nove tehnološke mogućnosti savremenog filma.

Dinamične linije i boje, koje se jure sa idejama, formama i naracijom, bivaju uhvaćene u kadru, a potom dopiru do gledaoca svom Vukotićevom impresijom, koja ne narušava klasičnu kompoziciju, već upravo njenom čitljivošću oživljava animirane junake i njihov nacrtani svijet.

Vukotićevi crtani junaci dišu i razmišljaju kao i oni od krvi i mesa, sve do onog momenta dok ne osjete tjeskobu stvarnosti, pa nalaze spas u apstrakciji, čime autor nedvojbeno i sam nalazi utočište daleko od stereotipa i kolosjeka svakodnevice. Upravo ta lutanja tunelima vremena, jezik likovnosti i filma, dramaturgija zabune, narativni tok sa neočekivanim preokretom, otkrivaju izvanrednog umjetnika koji vlada jednako i animiranim i igranim filmom.

Fiktivni svijet Dušana Vukotića je slobodan koliko i njegova mašta, tragično duhovit i opominjući, moderan a u isti mah klasičan, katkad zajedljiv a opet dječije neposredan, metaforičan i dijalektičan, u svom svom animiranom izrazu.

Dušan Vukotić je bio kosmopolita i umjetnik svijeta, što je svojim životom i djelom dokazao, jer je kao Crnogorac rođen u Bosni i Hercegovini, a čitav svoj radni i stvaralački vijek posvetio Hrvatskoj, a na sve četiri strane svijeta bio razumljiv, nagrađivan i – što je najvažnije – prihvan.

Iako su filmovi Dušana Vukotića i danas razumljivi, savremeni i angažovani, što ga i čini tako velikim umjetnikom, monografija „*Dušan Vukotić – Zaboravljeni vizionar*“ nam je potrebna i ljekovita, jer predstavlja poštovanje i odavanje počasti čovjeku koji je zadužio ove prostore svojim djelom i za koje je dobio najveće filmske nagrade i priznanja.

Ovom monografijom zadužili ste ne samo hrvatsku i crnogorsku kulturu – zadužili ste kulturu uopšte! Zato iskreno čestitam izdavačima: Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske i Skaner studiju iz Zagreba.

I u ovoj prilici ukazujem na važnu podršku Ministarstva kulture Republike Hrvatske, tvoju Andrea, Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, Ministarstva kulture Crne Gore i Crnogorske kinoteke, koji su dali finansijsku i tehničku pomoć izdavačima.

Izražavam zadovoljstvo što sam danas u prijateljskoj Hrvatskoj i što ste mi pozivom da prisustvujem ovom važnom događaju učinili veliku čast. Siguran sam da se ovim povodom tako osjećaju svi kulturni poslenici u Crnoj Gori.»

Potom je dr. sc. Radimir Pavićević, koji je i urednik monografije, govorio o najnovijem izdavačkom poduhvatu Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske:

«U ovoj monografiji javnosti predstavljamo djelo svjetski glasovitog hrvatskog umjetnika crnogorskog porijekla Dušana Vukotića (1927 - 1998). Bez pretenzija na cjelovitost i potpunost ove monografije, cilj nam je bio da obnovimo vezu sa Dušanom Vukotićem, da odamo poštovanje vrhunskom stvaraocu, da podstaknemo na razmišljanje o njegovom djelu i da mlade generacije saznaju o najvećim dostignućima njega i njegove generacije.»

i nastavio:

«Prateći Vukotićev rad od prvog filma „*Kako se rodio Kićo*“ (1951), pa do „*Surogata*“ (1961.) i nakon toga – vodeći svjetski filmski kritičari ocjenjuju da je riječ o inovativnom umjetniku koji je od samih svojih početaka uspješno prekoračivao zadane sheme dotadašnjeg kanonskog obrasca, što ga je, korak po korak, lansiralo u sam vrh svjetske animacije. Njegove filmove proglašavali su remekdjelima, najboljim filmovima godine, o čemu svjedoče kako najveće stručne nagrade na domaćim i međunarodnim filmskim festivalima, tako i visoka društvena priznanja.»

Ističući kako je najizrazitija karakteristika Vukotića kao umjetnika bila njegova sposobnost stalnog stvaralačkog samonadmašivanja, dr. Pavićević je kazao da o tome svjedoče i njegovi brojni filmovi: počev od „*Nestašnog robota*“ (1956), „*Koncerta za mašinsku pušku*“ (1958) pa do posljednjeg filma koji je napravio 1993. godine („*Dobro došli na planet Zemlju*“) – njih ukupno 105 i da su svi uvršćeni u ovu monografiju, što do sada niko nije bio učinio na takav način. Naglašavajući da je nakon dobijanja nagrade *Oscar* Dušan Vukotić postao članom Američke filmske akademije (1971) te da je bio i član Crnogorske akademije nauka i umjetnosti (1982), dr. Pavićević je naveo da je Dušan Vukotić za svoje bogato stvaralaštvo dobio još čitav niz prestižnih nagrada i priznanja: u bivšoj državi dobio je njenu najveću nagradu – nagradu AVNOJ-a; u Crnoj Gori dobio je nagrade za filmove i za životno djelo; ipak, najveći broj priznanja dobio je u Hrvatskoj: Nagradu Vladimir Nazor, više nagrada Grada Zagreba za filmove i za životno djelo, a posmrtno je odlikovan Ordenom Danice hrvatske s likom Marka Marulića za posebne zasluge u kulturi; u povodu 80. obljetnice rođenja velikog umjetnika, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Hrvatski filmski savez i Društvo hrvatskih filmskih redatelja proglasili su 2007. godinu „*Vukotićevom filmskom godinom*“; dr. Pavićević je posebno istakao kako je na 54. festivalu igranog filma u Puli upriličen *hommage* Dušanu Vukotiću izložbom njegovih animiranih i igranih filmova, a 2011. godine, povodom 50. obljetnice dodjele nagrade *Oscar*, priređena je prigodna izložba u Hrvatskom društvu likovnih umjetnika.

Kao posebno iznenađenje svima koji će imati u rukama monografiju o zaboravljenom vizionaru, dr. Pavićević je iznio podatak da se u knjizi nalazi čak sedamdeset fotografija svih nagrada Dušana Vukotića!

Potom je dr. Pavićević iskazao izuzetnu zahvalnost gospođi Meliti - Lili Andres - Vukotić koja je u potpunosti stavila na raspolaganje svoju privatnu arhivu sa brojnim fotografijama, nagradama i priznanjima Dušanu Vukotića. Posebno je zahvalio Ministarstvu kulture Republike Hrvatske i Savjetu za nacionalne manjine na razumijevanju važnosti projekata NZCH i dragocjenoj finan-

cijskoj potpori. Poimence je zahvalio uglednim autorima tekstova u monografiji te ravnatelju Zagreb filma Vinku Brešanu i akademiku Ranislavu Bulatoviću i zaključio:

«Ovom i ovakvom monografijom ispunjavamo našu moralnu obvezu prema Vukotiću. Više od toga premašivalo bi i naše osobne snage, a i naše materijalne mogućnosti. Tražićemo i dalje tekstove o njemu, posebno iz gradova u kojima je sudjelovao sa svojim filmovima, kompletirati sve relevantne kritike pisane na desetak jezika za novu, buduću monografiju ... «

Završavajući svoje kazivanje dr. Pavićević je rekao:

«Ponosni smo na naš grad Zagreb, na njegovu povijesno osvjedočenu sposobnost privlačenja i poštivanja ljudi iz drugih sredina, koji su mu se zauzvrat u punoj mjeri odužili svojim obolom kulturi, znanosti, sportu ili tehnološkom razvoju Hrvatske. Najvrednije među njima naš Grad ne zaboravlja! U znak sjećanja na njih podignute su im skulpture ili biste, a katkad su i institucije nazvane njihovim imenima. Očekujemo da će se toj plejadi najzaslužnijih uskoro pridružiti i Vukotić, jer je njegovo djelo trajno i veliko umjetničko postignuće. Njegova temeljna zasluga je u tome što je odlučujuće utjecao na oblikovanje i razvoj nove animacije. U tome je uspio, to zna čitav svijet!»

i dodao:

«Ova monografija posvećena je Dušanu Vukotiću, ali je posvećena i njegovoj supruzi, Meliti - Lili Andres - Vukotić, jer bez njenog učešća možda ne bi ni bilo ove knjige!»

a te njegove riječi bile su propraćene izuzetno dugim i snažnim aplauzom svih prisutnih ...

*
* *
*

Nakon predstavljanja knjige posvećene njenom suprugu, vidno uzbuđena gospođa Melita - Lila Andres - Vukotić zahvalila je svima koji su doprinijeli objavljivanju monografije. Posebno priznanje odala je izdavačima i dr. Pavićeviću koji je, kako je rekla, bio i inicijator i sudionik u stvaranju prekrasne monografije.

O iznimnom značenju koje za nju ima promocija monografije i o dirljivosti tog trenutka u njenom životu, nesumnjivo svjedoče riječi gospođe Andres - Vukotić:

«Hvala svima koji prisustvujete ovom činu koji je za mene do sada najznačajnije što mi se dogodilo poslije dođeje Oscara mom suprugu!»

Jer, uvjerala se da Dušan Vukotić nije ni zaboravljen ni prećutan!

Z.D.

Izuzetno priznanje članu Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba

**DOCENT DR. SC. NIKOLA MIŠKOVIĆ
DOBITNIK NAGRADE MLADI ZNANSTVENIK
„VERA JOHANIDES“ ZA 2013. GODINU**

Poštovani gospodine
doc. dr. sc. Nikola Mišković,

Na osnovi odluke s 5. sjednice Predsjedništva Akademije tehničkih znanosti Hrvatske od 29. travnja 2014., koja je donesena na prijedlog Odbora za nagrade Akademije, iznimno mi je drago što Vam u ime Akademije mogu čestitati kao dobitniku Nagrade mladom znanstveniku „*Vera Johanides*“ za 2013. godinu.

S poštovanjem,

Prof. dr. sc. Vladimir Andročec
Predsjednik Akademije tehničkih znanosti Hrvatske

[Nagrada mladom znanstveniku „*Vera Johanides*“ dodjeljuje se znanstveniku koji na dan objave Natječaja još nije navršio 35 godina i ima obranjen doktorat znanosti, a koji je u proteklih pet godina ostvario zamjetan osobni znanstveni ili stručni napredak ili postigao zapaženi doprinos u području koje istražuje.

Iz Pravilnika o nagradama Akademije tehničkih znanosti]

Zahvaljujući dosadašnjem angažmanu, iskazanom znanju i sposobnosti, **docent Nikola Mišković** sa Fakulteta elektronike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu, postao je prvi koordinator projekta razvoja robotike u Hrvatskoj. Njemu i Laboratoriju za podvodne sustave i tehnologije koji rade u suradnji sa šest europskih partnera, odobreno je financiranje projekta *CADDY* („*Cognitive Autonomous Diving buddy*“) koji je vrijedan 3,7 milijuna eura. Projekt *CADDY* trajat će ukupno tri godine.

Novina *CADDY* projekta, u odnosu na dosadašnje, jeste razvijanje robotskog sustava koji će biti sastavljen od površinskog i podvodnog vozila koji će biti sposobni komunicirati s ronocem. Nadalje se želi razviti pouzdani podvodni senzorski sustav koji će biti u mogućnosti prepoznati poziciju pa čak i gestikulaciju ronioca, kroz algoritme koji će omogućiti razumijevanje svjesnog i nesvjesnog ponašanja ronioca.

Docent Nikola Mišković koji uz koordinaciju novog projekta *CADDY* koordinira i nacionalni projekt *BICRO* („*Autonomous surface platform for diver navigation and monitoring*“) kadar je FER-a koji je na njemu diplomirao (2005.) i doktorirao (2010.), a sada je na mjestu docenta u Zavodu za automatiku i računalno inženjerstvo.

(Izvor: www.hatz.hr, www.tris.com.hr, www.liderpress.hr)

*U Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu predstavljena
posljednja knjiga velikana južnoslovenske književnosti*

MIRKO KOVAČ

VRIJEME KOJE SE UDALJAVA

roman - memoari

*Vrijeme koje se udaljava, jest ono što dolazi;
to je rečenica kojom označavam početak i kraj rukopisa.*

MIRKO KOVAČ (1938 – 2013) dobitnik je mnogih međunarodnih i domaćih nagrada, između ostalih, Herderove nagrade, nagrade Tucholsky, NIN-ove nagrade za roman i eseje, Andrićeve nagrade, slovenske nagrade Vilenica, bosanskih nagrada Bosanski stećak i Meša Selimović, crnogorskih nagrada 13. jul, Stefan Mitrov Ljubiša i Njegoševe nagrade te hrvatskih nagrada Vladimir Nazor, August Šenoa, Nagrade Jutarnjeg lista, Nagrade Kiklop i drugih. Knjige su mu prevedene na desetak jezika.

Posveta

Za B., za usamljenost u dvoje

Posvećujem ti ovu knjigu za odanost, ljubav i blizinu u svim satima, za sve protekle godine i vrijeme koje se udaljuje. Ako je ovo povijest razočaranja, onda je ona samo djelomična, jer ti si uvijek bila onaj radosni trenutak života kad je čovjek u stanju sabrati svoje duhovne snage, a svoje misli usredotočiti i združiti krajnosti. Zahvalan sam ti na jedinstvenom daru ljubavi kojom si ozarila tjeskobni moj život i stavila je kao jamstvo naše zajedničke avanture. Ova je posveta samo djelić zahvalnosti za ono što si mi darivala, stoga ću nastojati da ti posvetim još mnoge sate ljubavi, do kraja, do kraja ...

Mirko Kovač

*
* *
*

TESTAMENTARNA KNJIGA

Mirko Kovač, poslednji veliki pisac, velike potonule, nestale Jugoslavije, daruje nam, evo, svoje poslednje napisane stranice, svoj književni testament. Otvara prozor u prošlost na svoj jedinstven, očaravajući način. Čitajući još u rukopisu *Vrijeme koje se udaljava*, osetio sam onu istu vrstu uzbuđenja koje sam osetio čitajući Kovačevu prvu knjigu *Gubilište* i svaku sledeću knjigu. Kovač je u svom celokupnom delu održao visok književni dommet, jedan od najviših u književnosti u ovom delu Evrope.

Zahvaljujući Mirku Kovaču vreme koje se udaljava postalo je vreme koje nije izgubljeno u maglama i tami prošlosti, postalo je vreme koje nam je blisko, vreme koje se vraća. Mirko Kovač, pisac sa harizmom, pisac velikog dara, izvornog talenta, nastavlja da živi u svojoj literaturi, zajedno sa svojim čudesnim i fascinantnim likovima, na zadovoljstvo brojnih prijatelja i čitalaca.

Filip David
(iz pogovora knjige)

Književno veče – najavljeno kao predstavljanje romana *Vrijeme koje se udaljava* Mirka Kovača na kojem će, 6. maja u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu, o toj knjizi govoriti Ivan Lovrenović, Miljenko Jergović, Miraš Martinović, Milutin Drljević i Seid Serdarević – zapravo je bilo istinski *hommage* velikanu južnoslovenske književnosti i započelo je stihovima njegove *Molitve za intelektualca* koje je (kao na kraju večeri i stihove njegove pjesme *Rastanak*) sugestivno čitala gospođa Milanka Bulatović.

Potom je glavni urednik Seid Serdarević pozdravio sve posjetioce ispred Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i nakladničke kuće *FRAKTURA* koji su bili organizatori predstavljanja knjige, te je izrazio zadovoljstvo što se u atrijumu Muzeja okupio tako veliki broj poštovalaca Mirka Kovača.

Kao urednik knjige *Vrijeme koje se udaljava* (ali i ostalih knjiga Mirka Kovača koje je objavila nakladnička kuća *FRAKTURA*), Seid Serdarević je – u ulozi moderatora večeri i prije no što će prepustiti riječ trojici uglednih književnika – rekao da će se govoriti ne samo o toj knjizi i o Mirku Kovaču kao piscu, nego i o njemu kao nespornoj moralnoj vertikali. Uputujući nas na briljantni pogovor Filipa Davida, Serdarević je istakao da u romanu *Vrijeme koje se udaljava* Kovač evocira jednu epohu koja je potpuno nestala – epohu bivše Jugoslavije, od sredine pedestih pa do početka devedestih godina, na takav način da se vidi kakva je Jugoslavija bila, kakva je bila njezina intelektualna krema, kakav je to bio polusvijet i što se sve prelimalo kroz život Mirka Kovača ...

*
* *
*

S obzirom na to da je gospodin Milutin Drljević, dugogodišnji i bliski prijatelj Mirka Kovača, višom silom bio spriječen da doputuje u Zagreb, urednik *Crnogorskog glasnika* Zoran Drašković pročitao je tekst koji je bio napisao sjećajući se dva kratka susreta s Mirkom Kovačem i prepiske s njim nakon koje je ugledni književnik uputio *Glasniku* prvo poglavlje iz svog tada još pripremanog memoarskog rukopisa.

Ivan Lovrenović:

MIRKO KOVAČ BIO JE VELIKI, FASCINANTNI KNJIŽEVNI MISTIFIKATOR

Nekako volim zamišljati – sada, nakon svega – da je Mirko Kovač ovu knjigu pisao suočen sa najvećim svjesno izabranim književnim rizikom. Ima i u pređašnjim Kovačevim knjigama tog dogonjenja književne prakse do samih granica ispitivanja, do samih granica mogućnosti književne prakse. Ali, ova knjiga je cijela takva – jedan veliki stvaralački rizik! Ali ne rizik poduzet iz nehaja, iz lakomislenosti, nego rizik koji je preuzet sa potpunom odgovornošću i prema vlastitom opusu i prema sebi kao piscu i prema književnosti kao izabranoj sudbini – kako to Kovač piše još davno, sedamdesetdevete, u svojoj nenadmašnoj poslanici o evropskoj truleži ...

Dakle, kakav je to rizik?

Svi vi koji ste knjigu imali u rukama mogli ste vidjeti da se tu događa nešto što je u književnosti dosta rijetko, a još je rijede da se poslije toga dogodi takav sjajan rezultat. Tu se – da parafraziram Kiša – događa potpuno jednačenje života i literature!

I to ulaženje života u književnost i književnosti u život – to je taj rizik o kojem govorim, apsolutno najveći rizik u književnom zanatu, jer i kod samo malo manjih majstora i kod samo malo manje darovitih pisaca gotovo da se neizbježno pretvara u debakl. Ne možete svoj život uložiti u književni tekst pa da to bude velika književnost, osim ako imate onu snagu, ono majstorstvo i onaj dar kakav je imao pisac Mirko Kovač!

Ponekad se postavlja i pitanje njezinoga završetka: je li knjiga završena, nije završena? Naravno, u tehničkom smislu, to jeste nezavršena književna tvorevina. Međutim, mislim da bi se stvar mogla nekako zaokrenuti i vjerujem da nam Mirko Kovač na tome ne bi mogao zamjeriti; dapače, mislim da bi i on bio sklon takvom zaokretanju. Naime, Mirko Kovač je od svojih prvih književnih tekstova, iz najmlađih svojih dana, bio pisac koji nikada ne slijedi utabani put, čak ni vlastiti. Iz knjige u knjigu on je mijenjao optiku, mijenjao alate, mijenjao postupke ... I to je bilo jasno već odavno; poslije recimo *Vrata od utrobe*, tu je već bio cijeli jedan majstorski opečaćen opus takvih postupaka. Međutim, ovom knjigom kao da Mirko Kovač cijeli svoj dotadašnji opus stavlja na ispit – to je nešto što je meni u ovoj knjizi najfantastičnije od svega. Dakle, pisac sa takvim opusom, sa takvim književnim kapitalom iza sebe, ovom romaneskno-memoarskom knjigom kao da sve to stavlja na ispit i kao da kaže: «*E, čekaj da vidimo sad kako se to može još, nekako ...?*» i onda pristupa onom riziku o kom sam govorio malo prije.

A i taj završetak knjige, taj fizički, tehnički završetak knjige kakav imamo sada, mogao bi se okrenuti ovako: Mirko Kovač je bio – dopustićete mi tu riječ, ali vas molim da je razumijete u punini njezine književne veličine – veliki, fascinantni književni mistifikator, pisac koji je umio, kao što on to i sam govori u pomentoj poslanici, od svega, ali baš od svega, od najtrivijalnijih podataka, od stvari iz vlastitog života, od pročitanih i viđenih stvari ... od svega toga je umio praviti na alkemijski način novu stvarnost, novi tekst kao novu stvarnost. Tako i završetak ove knjige ponekad doživljam kao vrhunsku Kovačevu mistifikaciju, kao prijateljski i blago ironičan poklon nama svima koji ga čitamo i volimo – kao da nam želi reći: «*Evo, pa odgonetajte!*».

R A S T A N A K

Sad je gotovo.
Sve ono što je do
maločas izgledalo blago
postade ozbiljno.

Odlučeno je da se udaljimo.

Obilno ste nas darivali
i dobrom i zlom
i lošim ukusom i zrelim plodovima
i smokvama
i radostima dragih
nam stvorenja
i krasnom djecom
i ženama koje smo ljubili
i gledali ih dok spavaju.

Imali smo razlog ostati
ali sad je gotovo.

Zadržite nas u uspomeni
ozbiljno je.
Nećemo se više vidjeti
ali smo povezani
vodama i zemljom
i različitim krajevima
i materijom
i Bogom konačno.

Sve je gotovo.
Sve ono što je do
maločas izgledalo blago
postade ozbiljno.

(1963.)

MOLITVA ZA INTELEKTUALCA

Žao mi je svih onih intelektualaca koji gledaju
na jedno oko, koji primaju počasti, a prave se kao
da im nije stalo.

Žao mi je svih onih nesretnika koji cijelog svog života
pribavljaju neki alibi.

Žao mi je svih onih koji se slijepo drže jednog mjesta,
jer nijesu za neko drugo.

Žao mi je intelektualaca koji vjeruju da su miljenici
vlasti.

Žao mi je svih udvorica, svih laskavaca koji laskaju
Laskavcima.

Molim se za one nesretne dostavljače da se što prije vrate
svome *Ja*.

Žao mi je svih onih nesretnika koji tuđe mišljenje
saopštavaju kao svoje.

Žao mi je ljudi pohlepni na vlast,
žao mi je svih karijerista, svih materijalista.

Žao mi je onih koji vjeruju da nešto znače u očima onih
koji ništa ne znače.

Žao mi je onih koji nemaju snage reći *Ne*, kada se ne može
kazati *Da*.

Žao mi je onih nesretnika koji za slobodoumnost odmah traže
nagradu.

Žao mi je onih koji ništa ne znaju o istini,
i onih koji nikad neće otvoriti oči, nikad izaći
iz svog lunarnog vrta.

Žao mi je onih za koje je efemerna slava - vječnost!

Žao mi je onih skorojevića koji sebe pribavljaju maske
snobova.

Žao mi je i onih koji idu na premijere i žude za prvim redom,
ili za čelnim mjestom tamo gdje se blaguje.

Žao mi je svih onih koji zavide drugima,
koji su tašti i koji se ne mogu izliječiti oholosti.

Žao mi je onih ljudi koji misle da je njihova šutnja
principijelnost.

Žao mi je svih onih nesretnika koji su nesposobni za rizik,
svih onih slabića koji drhte nad sobom, koji neguju svoj strah,
svih onih intelektualaca koji se lako odriču svog mišljenja.

Žao mi je svih onih koji žele uspjeh na račun drugih.

Žao mi je onih ljudi koji bi htjeli da budu slobodoumni,
a po prirodi su svojoj kukavice.

Žao mi je svih onih koji mrze sposobnije ljude od sebe.

Molim se za sve nesretnike koji su uzrokom svoje nesreće.

(juli - avgust 1969.)

S ANDRIĆEM NA SUNCU

...
Sada bješe upeklo sunce, zdravu čovjeku prijatna je ta toplina babljeg ljeta, može se dugo ostati na takvu suncu, ne može naškoditi, može tek malo umrtviti. Andrić je još držao kačket u ruci, nije više mahao ispred lica, metnuo ga je na glavu, ne onako kako treba, nego nakrivljeno, kalpak je bio bliže uhu, tako seoske lole nakon sedam-osam rakija zabace kape na zatiljak ili ih samo nakrive.

Prišao sam i upitao ga, jeste li dobro? Znoj mu se slijevao niz vrat, lice je bilo mokro, čelo orošeno kapljicama znoja, pogledao me kao neznanca, čak posve mrko, bilo je još nekoliko zbunjujućih pokreta, ali brzo se sabrao, "U dobar čas, hajduci", rekao je i oslonio se na mene, zapravo se uhvatio za moju podlakticu, grčevito se držao, tada mu je pao ogrtač s ruke, podigao sam ga i prebacio preko svog ramena kako bi mi ruke ostale slobodne budem li mu pomagao da se pomakne s toga mjesta. Jedno dijete uporno nas je gledalo unatoč majčinu zivkanju da se vrati do klupe na kojoj je sjedila.

"Hvala Bogu da ste naišli, sada se hvatam za vas kao utopljenik", rekao je. "Odjednom nisam shvaćao gdje sam. Neki nepoznati grad, nepoznati svijet. Kao da nema neba ni zemlje, samo hladni prostor. Dogodi li vam se to nekad, ili je to samo staračka boljka, početak silaska nizbrdo, na onu stranu svijeta."

"Ja imam stalni osjećaj da sam u nepoznatu gradu i tuđem svijetu", rekao sam, to ga je razgalilo, osmjehnuo se i krenuo, držao sam ga podruku; to ste lijepo rekli i u dobru kontekstu, rekao je.

"Ono što izustimo, uspijeva samo ako je izgovoreno u pravo vrijeme, sve ostalo je brbljanje. Većina ljudi ne zna kad nešto treba reći."

Hodali smo stazom kao i ostali šetači, a kad je Andrić ugledao slobodnu klupu, malko je ubrzao korak kako bi ugrabio to mjesto, sjeo je, lice mu se ozarilo, lupnuo je dlanom po klupi što je bio poziv da sjednem pokraj njega. Iz džepa svog lakog lanenog sako izvadio je maramicu i obrisao lice, čelo i vrat; bilo mu je bolje, raspoloženje se promijenilo i glas mu se povratio.

"Klupa mami, a uvijek je bilo i bit će šetača koji se umore ili malaksaju. Ruglo je kad u parku vidite razvaljene klupe, o tome bi službe u gradskom zelenilu morale voditi računa isto koliko i o čistoći. Siromah i putnik zna prileći na klupu, nas dvojica cemo samo predahnuti. Kao one naše seoske žene u Bosni kad nose balu grančina na leđima, pa se samo naslone na kakav zid ili među, othuknu nekoliko puta, pritegnu uže, a onda nastave. Nikad se ne huće bez neke muke", rekao je.

Jedan pas je dotrčao do klupe, gledao nas je dahćući, dok je kapalo s njegova isplažena jezika.

"On se umori od igre i skakanja, čovjek mojih godina od starosti, jedino ste vi ovdje zalutali. Jesam li vas omeo u nečemu? Vi se zadržavate zbog mene, a sigurno imate preča posla", rekao je, a onda je uzdahnuo, "Bože mili, gdje sam zaš'o", tiho je izustio, za sebe, kao da se nečemu opire ili bodri samoga sebe, a kada je shvatio da sam to i ja čuo, pljesnuo je dlanovima i lako poskočio s klupe, kao da ne priznaje slabost i nemoć, popravio je svoj kačket, a ja sam mu pomogao obući ogrtač.

"Da vas otpratim do kuće?" upitao sam.

"Samo ako vam to nije gubljenje vremena", rekao je.

"Biti s vama to je doživljaj koji se pamti cijelog života", rekao sam. "Kad vas ljudi vide izbliza, pa su sretni i o tome pričaju", rekao sam trudeći se da to ne ispadne laskanje, nego činjenica i onako kako doista jest, premda sam bio svjestan da uvijek ima svijeta koji će okrenuti glavu ili s mržnjom pogledati onoga tko je bolji i iznad drugih; ta zar i Andrić nije naveo riječi Mustafe Madžara da je svijet pun gada. Da nema ništarija manje bismo znali o vlastitiin vrlinama.

Lagano smo, nogu pred nogu, izašli iz parka Tašmajdan i prešli na drugu stranu Bulevara Revolucije, zastajkivali smo više puta na pločniku, to je bila sjenovita strana ulice, više nije bilo toplo kao u parku, na suncu. Pričali smo, a i svaki predah dobro bi nam došao da se nešto naglasi iz razgovora što smo ga vodili. Jednom smo šutjeli, jer je Andrić brisao očale, huknuo je u leće i tu maglicu obrisao svojim rupčicom. I kad god bismo zastali, uhvatio bi me za ruku negdje iznad šake i tako dovršio svoju misao, a kad bi mi pustio ruku, napravili bismo još nekoliko koraka. Dok smo čekali zeleno svjetlo na semaforu, rekao je da ne voli Pionirski park, nikad tu ne šeta, samo prođe kako bi došao do svog stana u ulici Proleterskih brigada br. 2. Pa ipak smo u Pionirskom parku sjeli na klupu, blizu njegove zgrade, ne znam je li htio da se tu oprostimo, ali tako je ispalo ...

(odlomak iz romana Mirka Kovača *Vrijeme koje se udaljava*)

Miraš Martinović:

VRIJEME KOJE SE UDALJAVA – VRIJEME JE KOJE SE PRIBLIŽAVA
EPITAF I HIMNA JEDNOM VIJEKU

*A neće se govoriti ni: Vremena su bila mračna,
Nego: Zašto su njihovi pjesnici ćutali?*

Bertold Breht: U MRAČNA VREMENA

Samo rijetkima je pošlo za rukom da prošlo vrijeme vrata. Prust je srećni izbaranik, koji je kroz riječi otjelotvorio ono što je prošlo, što se rastočilo i učinilo nepovratnim. On je kroz zapise i bilježnice, postavljao svoje, *prustovske znakove*, koji su mu i te kako bili od pomoći, kada se otisnuo na plovidbu po beskrajnom okeanu sjećanja, pišući *TRAGANJE ZA IZGUBLJENIM VREMENOM*.

Naš prijatelj, Mirko Kovač, veliki pisac besumnje, uspio je da snagom svoje imaginacije, oživi štura dokumenta; ljude, godine, život, naizgled banalne trenutke, kroki portrete ljudi i događaja, izbljedjele fotografije, podsjetnike i zapise, koje je čuvao u „*venecijanskoj bilježnici*“, blokovima, papirićima, fasciklama ... da sve te fragmente iz života istrgnute, pretvori u fikciju, prvorazrednu literaturu. Njegove bilježnice su najednom postale *zlatne*, poput one *Zlatne bilježnice* Doris Lesing. Mirko je od života stvorio umjetnost.

VRIJEME KOJE SE UDALJAVALO, ovom knjigom, ponovo vraća. Život svoj i svoje epohe, svojih savremenika, ličnosti koje su epohi dale pečat, poput Kiša, Pekića, Šejke, Đilasa, Davida, ali i galerije marginalnih ličnosti koje se kreću pozornicom druge polovine dvadesetog stoljeća, oni u centru zbivanja, ali i oni na marginama, koje su opet centar zbivanja, Kovač je poput vještog alhemičara, u svojoj alhemičarskoj radionici, pretopio u čisto zlato, u literaturu visokih dometa. U poemu u kojoj pjeva vrijeme, mrtvi i živi ... Događaji koji se zgušnjavaju i raslojavaju u ciklično, ono vrijeme Đan Batiste Vikoa, koje postaje beskraj.

Kovač je alhemičar i kovač, poput onih srednjovjekovnih majstora, koji u svojim radionicama pretapaju sirove elemente u plemenite metale. U kamenje, trajnije od života. U dijamant koji je izbrusila vječnost i on.

Ovom knjigom žubori rijeka život i smrti. Ona Heraklitova nezaustaviva rijeka.

Oslanjajući na tvrdnju Svetog Avgustina da se „*snagom pamćenja proturječi matematičari vremena*“, Mirko se držao one Nabokovljeve maksime, da proza autobiografske naravi mora udvostručiti oprez kako ne bi „*uznemirila mrtve ili uvrijedila žive*“. Poštovao je dokumente, kalendare, datume, ono što se zaista desilo, ali istom mjerom i u istoj ravni, i ono što se moglo desiti, kakav je maestralno zamišljeni susret s pjesnikom Tinom Ujevićem. Mirkovim uzorom i u životu i u umjetnosti.

Nas nekoliko njegovih prijatelja, čitali smo uporedo *VRIJEME KOJE SE UDALJAVA* (Jevrem Brković, Branka Bogavac i ja!) i svakodnevno smo se zvali, referišući međusobno dokle smo stigli i šta smo pročitali. Ko je ko u knjizi! ... Branka me jednog dana pozvala iz Pariza, i vidno uzbuđena, pitala: *Da li se Mirko stvarno srio sa Tinom Ujevićem?*

Vjerovatno, rekao sam, ne želeći da joj raspršim lijepu iluziju.

Miraš Martinović i Mirko Kovač
(Novinarski dom u Zagrebu, 22. novembar 2012. godine)

Pored toga što je bio veliki pisac, Mirko je bio i veliki prijatelj. Htio je nesebično pomoći svakom. Imao sam veliku privilegiju da lično doživim tu dragocjenu naklonost.

Dok sam oblikovao knjigu *ANTIČKI GRADOVI SNOVI I SUDBINE*, darivao me dragocjenim idejama i sugestijama. Slao mi je knjige, usmjeravao na literaturu. Pisao mi je: *znam da si u kaosu nepreglednog materijala. Drži se činjenica, ali se trudi da što više izmisliš. Činjenice su činjenice, ali to što budeš izmislio, to si ti.*

I uistinu je tako. Osjetio sam za potrebu da ovaj podatak zabilježim i iznesem večeras pred vas.

Knjigu o antičkim gradovima, njemu sam posvetio.

Da je kojim slučajem unio puna imena i prezimena, da je sve identifikovao prepoznatljivim znakom, ova knjiga bi bila samo memoarska. Vizijom velikog umjetnika i snagom Velikog arhivara, Mirko je sve postavio na svoje mjesto. Ničeg suvišnog u ovoj knjizi. Sve je po mjeri – kojoj je on davao mjeru. Ona je epitaf i himna jednom vijeku. Knjiga zavjetna, zato jasna i zaokružena. Veličanstveni krug i u njemu zvijezda, duh vremena, koji svijetli neprolaznim sjajem. A duh vremena je važan za svako djelo. Njega osjete samo izabrani!

Dok sam čitao knjigu, slušao sam epohu, kako diše. Vidio vijek - vukodav iz pjesama Osipa Emiljeviča Mandeljštama, čuo onaj „*lavež ljudi*“, koji je slušao Euripid u svojoj epohi. Taj „lavež“ je odjekivao epohom, čijim je svjedokom, i aktivnim saučesnikom, bio pisac Mirko Kovač. Veliki grčki tragičar morao je da bježi iz Atine, i to baš u vrijeme kada se mahalo slobodom i demokratijom. To je bjekstvo već potvrda nedostajuće slobode. Mirko je svojim odlaskom iz Beograda potvrdio upravo tu, u onim vremenima, krajnje nasušno nedostajuću slobodu.

Kad je mrak zavaladao krajem te epohe, krajem tog vukodava - vijeka – Kovač je ostao da svijetli i svojim riječima kroti vijek i njegove surovosti.

To su one rijetke svjetiljke u mračnim vremenima, kako ih naziva Hana Arent. Toliko potrebne, nužne i ljekovite. Ovdje ću u pomoć prizvati pasus koji glasi: *To da i u najmračnijim vremenima mi imamo prava da očekujemo neko osvjetljenje, i da ono može manje da potiče od teorije i ideja nego*

FOTO ZAPIS SA KNJIŽEVNE VEČERI

U MUZEJU ZA UMJETNOST I OBRT

Mirko Kovač sa nagradom KIKLOP za životno djelo

od nesigurne, treperave i često slabe svjetlosti koju neki muškarci i žene u svojim životima i djelima zrače pod gotovo bilo kakvim okolnostima i prosipaju u okvirima datog im vremena na ovom svijetu – to je ubjeđenje neiskazana pozadina spram koje su ocrtani ovi profili. Oči tako naviknute na mrak kao što su naše jedva da će moći da razaznaju da li je njihova svjetlost bila svjetlost svijetle ili zasljepljujuća svjetlost sunca. No ta mi se procjena čini od drugorazrednog značaja i mirno se može prepustiti budućim pokoljenjima – zapisala je Hana Arendt u predgovoru knjizi LJUDI U MRAČNIM VREMENIMA.

Mirko je bio takva svjetiljka! Šta bi mi bez te svjetlosti, šta bez Mirkove riječi? Poput psalmopojaca, poput drevnih himničara, proroka, gdje se riječ pretvara u tjelesnost i postaje mjera događaja, Kovač svojom riječju daje mjeru stoljeća, u kome se ostvario, kao čovjek i pisac.

Ovdje ću citirati nekoliko stihova iz pjesme *ROĐENI POSLIJE NAS* Bertolda Brehta. Čine mi se prikladnim i idu uz ono vrijeme, koje se udaljava, ali samo prividno: svako vrijeme ima šansu da se ponovi. Brehtovo i Mirkovo i ovo naše.

*U gradove sam došao u vrijeme nereda
Kada je u njima vladala glad.
Među ljude sam došao u vrijeme buna
Tako je proteklo vrijeme
Koje mi je bilo dato na zemlji.*

*Putevi su u moje vrijeme vodili u močvare.
Govor me je odavao dželatuu.
Malo šta sam mogao. Ali bi vlastodršci,
Nadao sam se, sjedjeli bezbjednije da mene nije.
Tako je proteklo vrijeme
Koje mi je bilo dato na zemlji.*

Pričao mi je prije dvije godine, upravo ovdje u Zagrebu, kako su ga uvijek fascinirali klesari i kako je prvu priču napisao o Petru, klesaru iz Nikšića, ocu slikara Stanka i diplomate Mirka Zečevića, koji je od kamena isklesao gusle, a objavila *POLITIKA*. Tada je imao samo četrnaest godina.

Ti vidljivi, a i oni nevidljivi klesari, čuju se kroz njegovo djelo. Posebno u romanu *Grad u zrcalu*.

Imao sam osjećaj, dok sam čitao *VRIJEME KOJE SE UDALJAVA*, da čujem zvuk dlijeta, vječnog klesara. Taj zvuk ga je, siguran sam, vodio dok je klesao ovu najljepšu statu, koju su vajali uporedo, on i vrijeme i *Mnemosina*, boginja pamćenja, koja mu je, kako reče u uvodu knjige, bila naklonjena.

Oduvijek je bilo tako, da vrijeme iznjedri one, koji će biti njegov glas i tijelo. Mirko Kovač je bio i ostao glas svoga vremena. Nakon što se iskrao sa zemaljskih staza, postao je svezremen, svačiji. Nekoliko literaturura pretenduje na njegovo djelo. On ne može pripasti nikom, pošto pripada svakom. Baš kao ni Homer oko koga se sedam gradova otimalo. Nije pripao ni jednom. Pripao je čitavom svijetu!

Sve što bih htio da kažem, čini mi se i malo i suvišno. Nemoguće je obgrliti beskraj. U ovom slučaju, djelo Mirka Kovača.

Pisao sam mu dva pisma, jedno 3. juna 2013. i drugi put 19. avgusta iste godine. Oba ta pisma ušla su u moju upravo objavljenu knjigu *SAŠAPTAVANJE S MEMORIJOM*: prvo pod naslovom *DOK GLEDAH RIJEKU NARO* /tako drevni narodi nazivahu rijeku Neretvu/, pisano iz Mostara, a drugo *TRAKTAT O DUŠI*, napisao sam na vijest o njegovoj smrti, koju sam dobio u mom rodnom mjestu Kralje, na sjeveru Crne Gore. Vijest o njegovom odlasku saznao sam od našeg zajedničkog prijatelja Jevrema Brkovića. Toga dana je nastao *TRAKTAT O DUŠI*, koji je objavio podgorički list *VIJESTI*, u *ART* dodatku.

Na prvo pismo Mirko mi je odgovorio. A na ovo drugo, čekam odgovor.

Iako ga ne dobijem, neću se ljutiti, znam da je on tu negdje, na ovoj planeti, pa i na ovoj večeri, koju činimo njemu u čast.

U mom izlaganju sam naveo možda previše činjenica, možda suvišnih. Nekom će se učiniti da sam htio sebe da istaknem. NE! Činio sam to u namjeri da, a slijedeći Mirkov put, da činjenice uzdignem na nivo fikcije. Mirku je to fantastično polazilo za rukom, što potvrđuje knjiga koja nas je okupila večeras.

*

Ovaj tekst – sjećanje, ne mogu završiti bez Hamsuna, pisca kojeg je Mirko volio. I sam fasciniran njime, posebno knjigom *Po zaraslim stazama*, žalio sam mu se kako ne mogu da ga savladam, a on je govorio: čitaj njegove priče. Uzeo sam *Zavodnika i druge priče* u Mirkovom izboru i sa njegovim sjajnim uvodnim tekstom, u izdanju beogradskog Službenog glasnika. Za ovu priliku osjećam potrebu, a znam da bi se i Mirko složio, uzimam za kraj jedan pasus iz priče *Sin sunca*, koji glasi: *Pred njegovim očima otvorio se kao slika jasan i čudesan pejzaž – tajanstvena dolina u kojoj stoji Bogočovjek kako nekakav razbarušeni cvijet u ranom jutru i plijeni svojom pojavom u tom čudnom krajoliku. Biljno carstvo je raskošno, posvuda su beskrajni vinogradi, palme i tropske biljke sa svojim plodovima i svojim velikim crvenim cvjetovima, crvenim poput mesa. U toj dolini pasu životinje, tiho i sasvim blizu čovjeka koji prati svaki njihov pokret i čuje svaki šum. A gore, na vrhu stijene, čuči jato ptica; njihova su pera prava kao mačevi, a oči nalik malim zelenkastim plamićima. Na drugoj strani doline vidi se još jedan pejzaž s palmama koje sežu u dubinu tog prostranstva. Na samom obzorju izranja jutranje sunce i svojim zrakama obasjava Bogočovjeka koji samo stoji.*

*

S Mirkom se rastajem u ovom *hamsunovskom pejzažu*, prepuštajući ga ljepoti predjela i stazama kojima hode, obojica, uporedo ... *Zaraslim stazama* koje pred njima otvaraju ljepše i zanosnije predjele ...

Kada sam početkom 2009. godine počeo da obavljam dužnost urednika „*Crnogorskog glasnika*“, jedna od prvih manifestacija naše Zajednice kojoj sam u tom svojstvu prisustvovao bilo je predstavljanje nove knjige crnogorskog književnika Jevrema Brkovića „*Skotna vučica*“, 24. februara te godine, u dvorani Novinarskog doma u Zagrebu. Među onima koji bi te večeri trebalo da govore bio je najavljen i ugledni književnik Mirko Kovač.

Uvijek ljubazni gospodin Branko Klikovac – kojeg valjda poznaju svi Crnogorci u Hrvatskoj? – srdačno se zdraveći s gospodinom Kovačem već na samom ulazu u dvoranu, počeo me je predstavljati i poizdalje objašnjavati kako sam se ja to obreo u Zagrebu. Kako su već mnogi uporno pokušavali da se „pitaju“ s gospodinom Kovačem, prekinuo sam, što sam mogao obzirnije, gospodina Klikovca i obratio se gospodinu Kovaču:

– Možda ću to najkraće sam objasniti ako kažem da se u Nikšiću, poslije „četrdes'osme“ znalo zapjevati: «*Ako krenu da nas biju / bježaćemo za Rusiju!*», ali sam ja, valjda se ugledajući na Vas i gospodina Brkovića, eto krenuo na Zapad.

Gospodin Kovač je malo zabacio glavu unazad i zagledao se u mene uz – kako će to u septembru prošle godine u *POBJEDI* opisati akademik Sreten Perović – „osoben osmijeh, s primjesom superiornosti, više bolan nego ironičan, ali i ironičan“! U tom trenutku je jedan od mnogih, već nestrpljivih znanaca koji su ulazili u dvoranu i željeli da ga pozdrave, uzeo gospodina Kovača „pod svoje“, a ja sam ostao zapitan da li sam možda rekao nešto što nije trebalo?

Ubrzo je započeo i prošao uvodni, pozdravni dio večeri, a onda sam začuo riječi gospodina Kovača od kojih sam nenadano pretrnuo:

«Nikad se nijesam osjetio tako Crnogorcem ... kao dok sam se nosio s ovom lavinom zvanom „*Skotna vučica*“ koja se sručila na mene. Otkuda sada taj osjećaj pripadnosti tome svijetu? Pa otuda što je na mene nasrnulo sve ono od čega se bježi iz te zemlje, od čega se umire za nju, sve ono zbog čega joj se vraćaš, zbog čega je u nekim satima mrziš, sve ono što te u njoj može snaći, zlo i dobro, visokoumne misli i plitkoća duha, podlost i odanost ... »

Odjednom sam vidio moje roditelje, profesore Nikšićke gimnazije u prvim poratnim godinama, kako u jesen 46. ili 47. godine, kamionom i sa nešto stvari, grabe „po potrebi službe“ put Pljevalja, ne znajući hoće li, zbog tada još brojnih četnika-škripara, uopšte živi stići tamo gdje su zapravo premješteni po kazni; jer, otac je bio odbio da na kraju školske godine, na urgenciju „sa višega mjesta“, popravi ocjene nekim učenicima koji su inače na časove dolazili sa bombama na opasaču. Život je moje roditelje poslije odveo u Beograd, a mene, pola vijeka kasnije, u Zagreb.

Kazivanje gospodina Kovača se nastavljalo, a ja sam se te večeri i kasnijih dana pitao što zapravo znam o čovjeku koji mi je odjednom dočarao ono što sam od roditelja saznavao samo kroz kratke, nevoljke nagovještaje. Zapravo jedino u što sam bio potpuno siguran bio je podatak da je gospodin Kovač napisao scenarij za „*Okupaciju u 26 slika*“, slika koje su mi se trajno urezale u pamćenje, da li kao neko zlokobno predskazanje da se zlo na ovim prostorima samo, od vremena do vremena, pritajilo u ljudima.

Ne tražim opravdanje za takvu svoju neupućenost. Ali, radio sam u institutu gdje je krajem sedamdesetih i do sredine osamdesetih godina, zbog beskrajnih prekovremenih sati na proračunima aviokonstrukcija, jedan od vrhunskih vodećih istraživača tada govorio: «Čitaćemo knjige (stručne) kad za to bude vremena!». No, u kolektivu u kome je princip subordinacije bio vrhunaravni princip, moralo se ipak naći vremena za zdušne horske osude npr. autora „*Vunelih vremena*“. A moje jeretičko pitanje, ne bi li trebalo da i sami pročitamo prokazane stihove Gojka Đoga ostalo je bez odgovora. No, viška vremena nije bilo ni u devedesetim godinama; jer, ono što je započelo noćivanjem u sve dužim redovima na benzinskim pumpama pretvorilo se kasnije u preživljavanje s novčanicama od pet stotina milijardi dinara ...

Kako urednička dužnost zahtjeva i obaviještenost, nastojao sam u međuvremenu čitati i o godinama koje su, kao se to obično kaže, „pojeli skakavci“. Tako je ispalo da sam tek ovdje saznao da je gospodin Kovač tih devedesetih godina bio izložen čak i fizičkim neprijatnostima u Beogradu! A gorka je bila i spoznaja – iz razgovora tjednika *DANI* s gospodinom Kovačem – koliko je samo vremena zaludu utrošeno na osudu, kako se on izrazio, „užasnog“ pisca „*Vunelih vremena*“.

U međuvremenu je u „*Crnogorskom glasniku*“ uvedena povremena rubrika „*STRANICA MOG ŽIVOTA*“ u kojoj su čitaoci već bili saznali od nekoliko ličnosti sa izuzetnim životnim iskustvom neku njihovu, manje poznatu, „stranicu života“ koja je povezana sa Crnom Gorom, a nosi i poruku i pouku za sva vremena ne samo pripadnicima crnogorskog korpusa u Hrvatskoj nego i svim ljudima dobre volje. Najzad

sam se, početkom 2011. godine odvažio da i gospodinu Kovaču uputim takvu molbu, iznoseći uvjerenje da bi čitaoci „Crnogorskog glasnika“ sa zahvalnošću pročitali i njegovu „crnogorsku stranicu“. A nezaboravne riječi gospodina Kovača, izgovorene u sali Novinarskog doma u Zagrebu, samo su me uvjeravale koliko takvih „stranica“ ima. Pri tom sam se iskreno i potajno nadao da gospodin Kovač neće povezati molbu „urednika neprofitnog glasila“ sa mojim „likom i ne-djelom“ iz Novinarskog doma.

Kada sam na našim okupljanjima u Crnogorskom domu, ponekom ko bi me upitao: «Spremaš li što za idući broj?», kazao za tu molbu upućenu Mirku Kovaču, gdjejkoji mi reče: «Nećeš ti to dobiti bez autorskog honorara!», na što sam odgovarao da sam se u pismu potpisao kao urednik „neprofitnog glasila“; gdjejkoji me pak upita: «Pa nije li *FRAKTURA* ekskluzivni izdavač Mirka Kovača?», na što nijesam umio ništa drugo reći nego li da gospodin Kovač sigurno zna što će učiniti.

Nije teško zamisliti koliko me je, uz takve primisli, obradovalo prispijeće pisma gospodina Kovača poslije nepunih mjesec dana. Ono je, na žalost, počinjalo riječima:

«Ispričavam se što nisam ranije odgovorio, ali ja sam već podulje u nekoj vrsti izvanrednog stanja ... « ali u nastavku pisma je stajalo:

«Svoju memoarsku knjigu na kojoj sam radio prije bolesti nekako sam odložio kao i sve drugo, ali potaknut Vašim pismom neki dan sam malo prolistao rukopis. Ima u rukopisu Crne Gore, ali još to moram sređivati. Od sređenih rukopisa imam samo ovaj koji Vam šaljem ... »

U tom rukopisu, pod naslovom „*Knjige za potpalu*“, gospodin Mirko Kovač otkriva kako se u dječaćkim danima susreo s poezijom Tina Ujevića. Uz iskreno priznanje da sam tekst doživio i kao pribježište u nikad završenom a vazda dragom traganju za najljepšim slikama, zvucima, kazivanjima iz rane mladosti, što sam ih zauvijek ponio za kratkih ljetnjih boravaka u okolini Nikšića prije gotovo pola vijeka – uputio sam gospodinu Kovaču na uvid „draft“ priloga u obliku pripremljenom za „*Glasnik*“. Što drugo reći nego da sam se ponebesio kad sam dobio sljedeći odgovor:

«Lijepo ste složili i opremili tekst, zaista lijepo. Objavite ga kad god to Vama odgovara. Posebno mi je drago da Vam je tekst blizak, ili, ono što se kaže, „legao“. I ja volim taj tekst, on je prvo poglavlje nove knjige. Pa ćemo, Bože zdravlja, objaviti još neki ulomak u „*Glasniku*“, negdje pred izlazak knjige ... «

Čim je novi, 69. broj „*Glasnika*“ odštampan, gospodinu Kovaču su poslali autorski primjerci, uz iskrenu zahvalu na povjerenju koje je ukazao našem glasilu upućivanjem svog neobjavljanog memoarskog rukopisa.

Vrijeme je prolazilo, a ja sam u međuvremenu saznao za sve češće boravke gospodina Kovača u Zagrebu; ali, na žalost, ne zbog književnih povoda i prigoda ... Najmanje što sam u ime čitalaca mogao učiniti bilo je da krajem decembra gospodinu Kovaču zaželim spokojno pretprazničko veče i svaku sreću u predstojećoj, novoj 2012. godini, držeći da je neprimjereno u pismu posebno pominjati ono što mu je tada bilo najpotrebnije, a to je bilo dobro zdravlje.

Došla je i pozna jesen 2012. godine. U ime „*Crnogorskog glasnika*“ čestitao sam gospodinu Kovaču na dodjeli prestižne knjižne nagrade *KIKLOP* za životno djelo. A onda je, u Novinarskom domu u Zagrebu, 22. novembra 2012. godine predstavljena knjiga crnogorskog književnika Miraša Martinovića „*Antički gradovi - snovi i sudbine*“. Predstavljanju knjige – koja na prvoj stranici ima posvetu Mirku Kovaču – prisustvovao je i gospodin Kovač, a pominjanje njegovog imena i saopštenja o dobijanju nagrade za životno djelo bilo je praćeno izuzetno snažnim i dugim, dugim apluzom.

...

I dok sam strpljivo čekao da se i ja upoznam i progovorim nekoliko riječi sa gospodinom Mirašom Martinovićem, koji je – po završetku predstavljanja – potpisivao svoju novu knjigu brojnim posjetiocima večeri, pogledivao sam prema gospodinu Kovaču: on je neprestano bio okružen onima koji su se željeli s njim fotografirati. Kada je, u jednom trenutku, gospodin Kovač ostao na samštini i promatrao hoće li mu još neko prići, zapazio je da ga gledam. Prišao sam i čestitao na dobijanju nagrade za životno djelo. A onda sam, poslije malog zastoja i sigurno slabijim glasom, pokušao da kažem:

– Ja sam ured...

Tu rečenicu nijesam stigao završiti, jer je gospodin Kovač, uz široki i blagi osmijeh, odmah kazao:

– Da, znam!

Moja nehotična nesmotrenost od prije gotovo pet godina bila je – na onom istom mjestu, u Novinarskom domu u Zagrebu – oprostena ...

Ali, ostala je sjeta što mi se – izgleda sve češće!? – čini kako prave ljude nijesam upoznao na vrijeme. A ostaje i tuga koju donosi *vrijeme koje se udaljava* ...

Miljenko Jergović:

BRIGA PREMA RIJEČIMA KAO DA SU RIJEČI ŽIVE

Ja nipošto ne bih želio komemorirati Mirka Kovača jer nije nekako ni pristojno komemorirati pisca. Zato bih pokušao reći nekoliko vedrih rečenica.

Prvo, večeras sam naučio barem jednu riječ svoga jezika koju nisam znao, a to je riječ *samština*. I čuo sam jedan briljantan distih koji takođe nisam znao i koji mi je , kao izraz jednoga specifičnog, regionalnog i nacionalnog ludila jako blizak, a to je ono: *Ako krenu da nas biju / bježaćemo za Rusiju!* To je naprosto genijalno i to je tako tačno! I jedna i druga stvar, i samština i ovaj ludi distih, imaju najizravnije veze sa prozom Mirka Kovača, sa načinom na koji je on pisao prozu, sa njegovim odnosom prema jeziku i sa njegovom doživotnom sposobnošću da uči nove riječi svoga jezika, a da stare riječi svoga jezika trajno čuva. To je u njegovim romanima zapravo jedina kon-

stanta. Jer – kako je Ivan Lovrenović rekao – on je uvijek pokušavao napisati drukčiju knjigu i svaka njegova prozna knjiga je drukčija od svake druge njegove prozne knjige, ali u svim njegovim prozama, u svim romanima i u svim pričama konstanta je zapravo ta pažnja i ta briga za riječi. Briga prema riječima kao da su riječi žive.

Tu vrstu pažnje prema riječi naši književni savremenici na takav način nisu imali kako ju je imao Mirko Kovač. I to je, recimo, jedan od razloga zbog kojih je on sa lakoćom pisao najljepšom i najbogatijom beogradskom i srpskom ekavicom, da bi odmah zatim pisao onim i onakvim hrvatskim jezikom kakvim Hrvati, na žalost, ne pišu, pa čak ni pisci među njima. Istovremeno je savršeno simulirao govor svojih zavičaja, budući da su njegovi zavičaji bitno određeni tom međom ili tromedom između Crne Gore, istočne Hercegovine i mora, dakle Dubrovnika. On je te jezike – koji čine ovaj jezik kojim mi govorimo – savršeno dobro razaznao i kao veliko bogatstvo doživljavao svaku novu riječ u njima.

Na sličan način imao je – i to se uvijek sjajno vidi – strast za čudne ljude. Znae, po ulici uglavnom hodaju ljudi koje ne želite sresti. Kad odete u kafanu, kafana je puna ljudi koje ne želite vidjeti. Kad se vozite vlakom ili vozom, u kupeu uvijek sjedi neki nastran tip, neki manijak, neki idiot, neki čudak ... i vi bježite u drugi kupe. Mirko Kovač je imao tu nevjerovatnu sposobnost da je najčudnije među čudnim ljudima privlačio i da je najčudnije među čudnim ljudima u svojim romanima najživlje i najtačnije ispisivao. I ono što je recimo u knjizi *Vrijeme koje se udaljava* meni najfascinantnije tiče se upravo tih čudaka i tiče se očuđenja ljudi koji bez Mirka Kovača možda ne bi ni bili tako čudni. Recimo ta spominjana figura Tina Ujevića u njegovoj prozi je zapravo najživlji i najautentičniji Tin Ujević kojeg sam ja, mimo njegovih pjesama, mogao i sresti. I to je također, za nas koji čitamo, dragocjeno ...

Bilo je riječi o nedovršenosti i o trenutku u kojem se ovaj roman prekida, a prekinut je u jednoj nedovršenoj rečenici koja se, istina, ne ispisuje u tijelu romana nego se pojavljuje u fusnoti koju je napisao urednik Seid Serdarević, a nakon te neispisane to jest nedovršene rečenice slijedi jedna potpuno nevjerovatna, čudesna i stvarna, ali potpuno kovačevska priča o sudbini jednoga čovjeka

ODLAZAK

Razgovarajući o tome što bi *Vrijeme koje se udaljava* trebalo biti, Mirko je govorio da tim romanom želi zaokružiti razdoblje raspada, razdoblje u kojem su se mnoge ljudske sudbine, na ovaj ili onaj način, ispreplele s njegovim i Bobinim životom. Sudeći po tim razgovorima, a još više po onome o čemu je razgovarao sa svojom suprugom Slobodanom Matić-Kovač, roman *Vrijeme koje se udaljava* trebao je imati još nekoliko poglavlja. Ona su trebala opisivati traumatičan i bolan odlazak iz Beograda ...

Seid Serdarević

(iz bilješke urednika)

*
* *
*

FUSNOTA

... I nas je načas podišla jeza od svih tih fama oko jedne slike; dosad smo to primali s humorom, a sad je postalo čudno, ne bih rekao ozbiljno, jer kad god se pletu priče oko predmeta, događaja ili osoba, a pridodaje im se žličica tajanstva, znali smo da je to ona potreba da svatko dometne mrvu svog začina, što grčeg i ljućeg to bolje. Nijednu priču nitko ne želi ublažiti, oplemeniti je, dati joj neku nadu, nitko više ne hvata muštuluk drugome, natječemo se u sablasnim pričama, ne znam tko još može uživati u bolu drugoga*.

* U dokumentima koje je Mirko Kovač ostavio ovo je posljednja cjelovita rečenica u poglavlju "Atelje na Zvezdari". Nakon te rečenice slijedi započeta rečenica koja glasi: "Zar tako nije bilo s Bobinim polubratom Vjekom" i na tome mjestu završava rukopis romana-memoara *Vrijeme koje se udaljava* ... (iz opaske urednika)

(vidjećete kojeg kad knjigu pročitate) i ta sudbina je vjerovatno trebalo bit podloga jednoga poglavlja koje nije napisano. Ali, i tako nenapisano, to poglavlje na neki način vibrira i postoji u imaginaciji njegovog čitatelja ili njegovih čitatelja. E to je recimo neko čudo da ja kao čitatelj mogu zamišljati nenapisano a naznačeno poglavlje Kovačevog romana. A to nije ono zamišljanje nečega što treba slagati ili što treba izmisliti, to nije zamišljanje kako bi sad nešto bilo kada bi bilo, nego je taj tekst u svom nepostojanju, u neegzistentnosti sasvim živ. I zapravo taj tekst, najavljen u fusnoti, je pravi završetak ovoga romana, ovakvog kakav on nedovršen jest. Dakle, ovaj roman se – meni se čini da je to bitno za reć – završava fusnotom, a ne tačkom na kraju posljednje rečenice ...

Meni je, kao Kovačevom čitatelju, zbog nečega zaista stalo da se ova knjiga čita čiste glave i da se ova knjiga čita bez ikakvih – htio sam reći: sporednih – razloga, a u sporedne razloge, kada je riječ o velikoj umjetnosti i velikoj književnosti, spada i smrt. Dakle trebala bi se ova knjiga čitati mimo misli o smrti njezinog autora, zbog toga što ta misao ovoj knjizi čini štetu i rekao bih i da je nepotrebno.

I za sam kraj nešto u vezi prezimena. Mirko Kovač je volio vjerovati da njegovo prezime nije nastalo od kovačkog zanata, dakle zanata onog koji čekićem udara po nakovnju i kuje željezo, nego da je njegovo prezime nastalo od kovača stećaka; dakle, to su oni ljudi koji su tesali i upisivali znakove, riječi i smisao u stećke. Čini mi se da je to jedno lijepo i tačno vjerovanje ...

FRAKTURA

DJELA MIRKA KOVAČA

Isus na koži

(izabrane drame, 2003)

Vrata od utrobe

(roman, 2003)

Kristalne rešetke

(roman, 2004)

Ruže za Nives Koen

(pripovijetke, 2005)

Uvod u drugi život

(roman, 2006)

Ruganje s dušom

(roman, 2007)

Malvina

(roman, 2007)

Grad u zrcalu

(roman, 2007)

Pisanje ili nostalgija

(eseji, 2008)

Knjiga pisama 1992. - 1995.

(s Filipom Davidom, 2008)

Evropska trulež

(poetika, 2009)

Elita gora od rulje

(polemika, 2009)

Gubilište

(roman, 2009)

Cvjetanje mase

(politički eseji, 2010)

Kad bijah pun tame

(scenarij, drama, komedija, 2011)

Vrijeme koje se udaljava

(roman-memoari, 2013)

* * *

Na kraju jedne po mnogo čemu izuzetne književne večeri, glavni urednik *FRAKTURA* Seid Serdarević zahvalio je govornicima te brojnim prisutnim poštovaocima, čitaocima i prijateljima velikog pisca. U prepunom predvorju zagrebačkog Muzeja za umjetnost i obrt bile su i mnoge ugledne ličnosti iz političkog, javnog i kulturnog života: prvi sekretar Ambasade Crne Gore u Republici Hrvatskoj Ana Zeković, Budimir Lončar, Veljko Bulajić, Predrag Matvejević, Tomislav Badovinac, Vojo Šiljak, Rajko Grlić, Ante Žužul, Drago Pilsel, Petar Gudelj ...

Književnoj večeri prisustvovala je i piščeva udovica Slobodana Matić-Kovač, koja je – kako je to saopštio urednik Seid Serdarević – predsjednica nedavno osnovane Udruge Mirko Kovač. On je napomenuo i da će prvi *Dani Mirka Kovača* biti održani krajem septembra, a želja je organizatora da oni postanu tradicionalni i da se na njima govori ne samo o njegovom djelu i pisanju, nego i o svemu onome čime se on bavio.

Posebne riječi zahvalnosti glavnog urednika Seida Serdarevića bile su upućene Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske i Danilu Iveziću, koji su, sa nakladničkom kućom *FRAKTURA*, bili uspješni organizatori odista lijepe i nezaboravne književne večeri, kakva i dolikuje predstavljanju *romana intime*.

Z. Drašković

Sa zahvalnošću ističemo da smo od renomirane nakladničke kuće *FRAKTURA* – koja je na nedavnom Devetom međunarodnom podgoričkom sajmu knjiga proglašena za najboljeg izdavača – dobili saglasnost da objavimo nekoliko kraćih dijelova iz knjige *Vrijeme koje se udaljava*. Pedesetominutni video zapis predstavljanja romana Mirka Kovača u Muzeju za umjetnost i obrt dostupan je na adresi www.fraktura.hr.

(izvor fotografija na str. 21 i 30 su www.pobjeda.me i www.sanjamknjige.hr, a ostale su iz fototeke NZCH)

Filmsko putovanje uz pomoć Savjeta za nacionalne manjine

Republike Hrvatske i TV arhiva RT Crne Gore

FILMSKI ZAPISI O DRAGULJIMA CRNE GORE

NEVIDIO
je bio posljednji neosvojeni kanjon Evrope, a 1. avgusta 1965. godine njime su prvi prošli članovi Planinarskog društva „Javorak“ iz Nikšića ...

8.5.2014.g. u 20^h (četvrtak)

KANJON MRTVICE

*Urednik: Milovan Radojević
Režija: Smail-Slado Divanović
Ton: Milan Popadić
Montaža: Milenko Ratković
Snimatelji: Slobodan Milošević
i Josif Ljumović
Tekst čita: Duško Danilović
Trajanje: 27':50"
Proizvodnja: TV Crne Gore, 1991.*

12.6.2014.g. u 20^h (četvrtak)

DOBROTSKA ČIPKA

*Urednica: Tanja Piperović
Producent: Jadranka Atanasković
Montaža: Zoran Popović
Snimatelj: Danilo Papić
Trajanje: 27':50"
Proizvodnja: TV Crne Gore, 1995.*

KANJON NEVIDIO

*Urednik: Mitra Jakić
Režija: Predrag Bojanić
Ton: Goran Milutinović
Montaža: Zoran Popović
Snimatelji: Slobodan Perović
i Zoran Kostić
Tekst čita: Vesna Jaćimović
Trajanje: 27':10"
Proizvodnja: TV Crne Gore, 1998.*

STARI GRADOVI: RISAN

*Autor: Milorad Radetić
Producent: Radivoje Brnović
Muzika: Sanja Jovović
Montaža: Sonja Pekić
Snimatelj: Esad Tuzović
Trajanje: 27':00"
Proizvodnja: TV Crne Gore, 1995.*

U Dubrovniku promovisana knjiga Miraša Martinovića
„SAŠAPTAVANJE S MEMORIJOM“

U Dubrovniku je 11. juna 2014. godine, u Saloči od zrcala Narodne knjižnice Grad, održano autorsko veče crnogorskog pisca Miraša Martinovića, u okviru koje je promovisana Martinovićeveva nova knjiga „*Sašaptavanje s memorijom*“. O knjizi su govorili akademik Luko Paljetak i teoretičarka književnosti Božena Jelušić. Prisutne je pozdravila direktorica Dubrovačke knjižnice Vesna Čučić, ističući kao veoma značajnu saradnju između ove i kotorske Gradske biblioteke i zajednički

projekat *Dubrovnik i Kotor – gradovi knjige*, u okviru kojeg je u nekoliko proteklih godina realizovano više kulturnih programa. Ona je Martinovićevo autorsko veče i ono čime se i na kakav način on bavi, istakla kao posebno značajan kulturni događaj, važan za povezivanje gradova i kultura.

Miraš Martinović je ovo veče ocijenio kao veoma važno i to sa više aspekata, prije svega kulturnih i duhovnih strujanja, koja su nakon jednog perioda zastoja oživjela i zatreperila između Kotora i Dubrovnika, dva bliska i civilizacijski veoma slična grada. On je rekao da, na sreću, prošla mračna vremena, nijesu pomračila prijateljstva, ističući kao primjer njegovo prijateljstvo sa Lukom Paljetkom, Antinom Švagom i drugim dubrovačkim prijateljima i pjesnicima:

– Mračna vremena, koja su prošla, ne treba često prizivati i sjećati ih se, ali ih ne treba ni zaboravljati. Treba postaviti prema njima pravilan odnos. Svaka prikrivana istina vraća se s bumerangom. –

kazao je Martinović, koji je ispričao priču o sudbini poslednje dukljanske knjevinje Desislave, njeno izbjeglištvo u Dubrovnik i povelju kojom ona Dubrovčanima daje dva broda da ih koriste dok se ne vrati u domovinu. Ona se nikada nije vratila. O njoj je Martinović pisao u svojim knjigama, a u Dubrovniku je najavio posebnu knjigu o ovoj dukljanskoj izgnanici:

– Od tog događaja nas dijeli 825 godina, ali se on pamti i želim da ga i na ovom mjestu, u ovoj dubrovačkoj noći, istaknem kao primjer dobroćinstva.

Govoreći na večeri u Dubrovniku, poznati hrvatski pjesnik i akademik Luko Paljetak je rekao:

– Miraš Martinović ponire u daleku prošlost kao u vlastitu sadašnjost. Izbrisivosti svakog imena podastire trajnost riječi koje na papir želi nanijeti, onako kao što bi je klesar unio u kamen. Uzori u tom poslu bliski su mu pjesnici: Ibik, Pindar, Eshil, Homer, Seneka, Njegoš, Kavafis, Zbignjew Herbert; nije važan redoslijed, važna je dvosmjernost njihova došaptavanja.

U ovoj knjizi, kao i u prethodnim antičkog ciklusa, Miraš Martinović nastavlja svoju poetsku arheologiju, jednako ostrašćeno, ustrajno i s nepromijenjenim ciljem: čuti daleke glasove i oglasiti im se, jer: Svi su svuda i sve je sve. Svaka stvar su sve stvari.

„*Sašaptavanje s memorijom*“ je izutena knjiga i treba je sa šapatom čitati, onako kao što čitamo nešto što nema ničijeg imena, uključujući i svoje. Samo se tako mora čitati poezija. Napokon: sve je sve i sve je zagonetno, a najzagonetniji je život i vječno sastavljanje njegovih krhotina, njegovo sašaptavanje/došaptavanje/ s memorijom. Sve živo i sve neživo nam šapće: Sjećaj me se.

Božena Jelušić je ocijenila Martinovića kao samosvojnog pisaca na crnogorskim i širim regionalnim balkanskim prostorima, ističući njegovu originalnost, ali i posvećenost i istrajnost u poslu kojim se bavi.

(Izvor: www.montenegrina.net, www.dubrovackidnevnik.hr)

KNJIŽEVNIK MILORAD POPOVIĆ U ZAJEDNICI CRNOGORACA U RIJECI

Ugledni crnogorski književnik, Milorad Mijo Popović gostovao je na poziv organizatora na Sedmom međunarodnom sajmu knjiga i festivalu autora „*VRISAK*“ u Rijeci, 22.5.2014. Na ovom Sajmu bio je jedini predstavnik književnika iz Crne Gore.

Nacionalna zajednica Crnogoraca sa sjedištem u Rijeci iskoristila je posjetu književnika Popovića riječkom sajmu knjiga i upriličila susret s njim u svojim prostorijama. Prisutne i gosta pozdravio je predsjednik Zajednice Vasilija Vukosavović, a moderator Nikola Lučić prisu-

tne je upoznao s biografskim podacima književnika Popovića. Popović je govorio o svojim počecima pisanja pjesama i eseja koje je pisao i izdavao u više prilika. Odražavale su situaciju u njegovom okruženju. U tom kontekstu Janković je pitao Popovića da opiše kako je od cetinjskog fakina i delinkventa prešao na ozbiljnu literaturu i postao ugledni književnik? Popović je objasnio da je imao sreću da sretne i druži se s jednim prijateljem kojem je bilo stalo da Milorada dijelom odvoji od ulice i „natjera“ ga da čita. Zatim je počeo i pisati pjesme, ali u svojem Cetinju sa lošom reputacijom teško se probijao kao književnik. Ipak je uz veliku upornost uspio.

Uz književni rad opsesija mu je bila osamostaljenje Crne Gore i njen daljnji demokratski put u budućnost kao građanske države. Danas je zbog osamostaljenja sretan, ali smatra da oporavak ide presporo. Kaže da je mnogo onih unutar Države koji stalno ometaju njen napredak. Kad je govorio o ratnim vremenima i stradanju Konavala i Dubrovnika, Janković je primijetio da je Crnogorcima u Hrvatskoj bilo olakšanje kad su iz Cetinja

pošli stihovi: *Sa Lovćena vila kliče/oprosti nam Dubrovniče*. Popović se prisjetio da im je tvorac njegov brat.

U publici je bio italijanski i hrvatski književnik Giacomo Scotti, koji je obožavatelj Crne Gore i Crnogoraca, pa je poželio da Crna Gora što prije uđe u Evropsku uniju kada će joj biti lakše da rješava neke sadašnje probleme. Posebno mu je drago što je upoznao još jednog književnika Crnogorca. Popović je napisao jedini roman „*Karnera*“. Bavi se i izdavaštvom, puno putuje i druži se s književnicima u ostalim državama. O svojem romanu Popović kaže: «Radnja se odigrava u Cetinju, Makedoniji, Albaniji, Hrvatskoj, Italiji. Ovo je i knjiga – put, i knjiga – boravište: Cetinje, Zagreb, Dubrovnik, Skoplje, Rim, Skadar, Tirana ... Govori o nekoliko cetinjskih porodica kroz nekoliko generacija, od vremena Balkanskih ratova pa do ovog posljednjeg koji je na mene ostavio i najdublji trag. U jednom dijelu je to ljubavna priča, a velikim dijelom to je priča o devedesetim godinama, godinama rata, tranziciji ... To je jedna slojevita struktura s mozaičnim elementima, s elementima izmišljenih citata postmodernizma.», pojasnio nam je Popović. «Da nisam na svojoj koži iskusio tegobu, gledao sramotu, jad i bijedu politike, njenih vođa, gledao tragične sudbine običnih ljudi, ali i moralni sraz mnogih duhovnih i intelektualnih autoriteta toga vremena ... ko zna kako bi roman izgledao.» Već je i drugo izdanje njegovog romana „*Karnera*“ objavila hrvatska izdavačka kuća „*FRAKTURA*“ iz Zagreba, u saradnji sa cetinjskim Otvorenim kulturnim forumom. Popovićev roman „*Karnera*“ mjesecima je bio najprodavanija knjiga u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini (u svom selu se teško dokazati – prim. autora). Na kraju domaćini su gosta upoznali sa svojim prostorom i njegovom namjenom, bogatom knjižnicom i izložbenom salom, a on je obećao da će nam poslati knjiga.

Zahvalili smo mu što je odvojio vrijeme za susret s nama.

Čedo Janković

MILORAD POPOVIĆ rođen je 1957. u Lastvi cuckoj kraj Cetinja. Tavorio je između radničke sirotinje i delinkvencije. Bio je transportni radnik, čuvar reda u noćnim klubovima i hotelima, organizator na estradi, krupije, akviziter knjiga, referent u studentskom domu i dodao bih cetinjski fakin i bokser.

Danas je ugledni pisac i kritičar svega što narušava ugled i prosperitet Crne Gore. Autor je osam knjiga poezije i četiri knjige eseja na temu crnogorskog nacionalnog pitanja, te romana „*Karnera*“ za koji je dobio prestižnu regionalnu nagradu za književnost „*Meša Selimović*“. Poezija i eseji su mu prevedeni na desetak stranih jezika. Dopisni je član Evropske akademije poezije, čije je sjedište u Luksemburgu. Aktuelni je predsjednik Crnogorskog društva nezavisnih književnika i direktor Otvorenog kulturnog foruma sa Cetinja, izdavača savremene crnogorske i južnoslovenskih književnosti i časopisa za književnost, kulturu i društvena pitanja ARS. Dobitnik je više nagrada za književnost. Ima status Istaknutog kulturnog stvaraoca Crne Gore.

ALEKSANDAR BOGDANOVIĆ SA SURADNICIMA POSJETIO ZAJEDNICU CRNOGORACA SPLIT

Delegacija Prijestonice Cetinje, koju predvode gradonačelnik Aleksandar Bogdanović i predsjednik Skupštine Jovan Martinović zajedno sa sekretarom za socijalnu kulturu i mlade Momčilom Martinovićem te sekretarkom za kulturu Žanom Marinković-Lekić posjetili su Split povodom Dana zaštitnika Grada Svetog Dujma 7. maja 2014. godine.

Nakon sudjelovanja u procesiji na Rivi u čast Sv. Dujma i Svečanoj sjednici Skupštine Grada Splita, delegacija je posjetila Zajednicu Crnogoraca.

Gradonačelnik nas je upoznao sa tekućim aktivnostima i budućim projektima na području grada Cetinja. S oduševljenjem smo slušali kako se Cetinje „budi“. Nakon završene rekonstrukcije Mauzoleja na Lovćenu, izgradnje najljepšeg kružnog toka u Crnoj Gori, popločavanja Njegoševe ulice, postavljanja nove rasvjete i postavljanja potpuno novih vodo i elektro instalacija na području cijelog grada, u planu su i novi izlaz iz grada, na prostoru nekadašnjeg giganta elektroindustrije „Oboda“ planirano je uspostavljanje različitih kulturnih, umjetničkih, turističkih i privrednih sadržaja, rekonstrukcija starog zdanja bolnice „Danilo prvi“ sa novim objektom za starije, rekonstrukcija autobusnog stajališta, izgradnja podzemne garaže, gradnja žičare duge 15 kilometara, a vožnja od Kotora do Cetinja trajat će 43 minute, zatim gradnja nekadašnjeg hotela „Lokanda“, adaptacija Lipske pećine, uređenje parka u gradu te vraćanje Dvorca kralja Nikole u bordo boju ... Uistinu nas je fascinirala činjenica koliko se toga može napraviti za jedan grad u tako kratkom vremenu. Zaželjeli smo im puno uspjeha u budućem radu, posebno jer su ambiciozni i mladi.

Članovi Zajednice i oba Vijeća upoznali su goste sa radom Zajednice i pripadajućim vijećima te istaknuli suradnju sa Gradonačelnikom Baldasarom u vezi novih prostorija za Crnogorce u Splitu. Nakon izmjene poklona uslijedila je „povijesna“ zajednička fotografija.

Nataša Gerželj

Prema autorskom projektu Veska Pejovića na ulazu u Cetinje nalaze se tri jarbola sa zastavama Evrope, Crne Gore i Prijestonice Cetinje, a u sredini kružnog toka je, na ovalnom postamentu, bronzana skulptura stilizovanog slova „O“ iz „Oktoiha prvoglasnika“, knjige štampane 1493/4. godine na Cetinju, u prvoj državnoj štampariji kod Južnih Slovena (www.cetinje-mojgrad.org)

Razgovor s predsjednikom NZCR Vasilijom Vukosavovićem u susret vrijednom jubileju

ČVRSTA SPONA S MATIČNOM ZEMLJOM

Nacionalna zajednica Crnogoraca koja okuplja 150 članova iduće godine slavi vrijedan jubilej, dvadeset godina predanog rada na očuvanju i njegovanju nacionalnog identiteta. Nacionalna zajednica Crnogoraca u Rijeci iduće 2015. godine obilježiti će značajnu obljetnicu, punih dvadeset godina djelovanja na širem riječkom području.

– Očuvanje identiteta crnogorske nacionalne manjine i njenih nacionalnih obilježja, osnovni je cilj Udruge, a zahvaljujući njezinim članovima koji se nesebično posvećuju različitim oblicima aktivnosti, u

budućnost Nacionalne zajednice Crnogoraca ne treba sumnjati, kazao nam je uvodno predsjednik Vasilija Vukosavović. Svatko od nas sedmero članova Predsjedništva, a to su Zoran Milović, Živko Pejović, Nikola Lučić, Dušanka Bešlić, Luka Bešlić, Aleksandra Kovačević Crnić i ja, pokriva jedan dio aktivnosti i stoga se izvrsno nadopunjujemo, nastavlja predsjednik, a u svakom trenutku o svim našim aktivnostima zna i brine tajnica Samanta Toffetti.

Rijeka i Cetinje – gradovi prijatelji

– Izdavačka, kulturna, knjižnička i znanstvena djelatnost, aktivno uključivanje u organizaciju i realizaciju obilježavanja značajnih datuma i događaja iz crnogorske povijesti i tradicije, uspostavljanje i održavanje veza s Crnom Gorom i njezinim institucijama koje su usko vezane za djelatnosti odgoja i obrazovanja, znanosti i kulture, sve su to zadaci koje smo uspješno kroz ove godine rada realizirali. Evo, primjerice, dobra suradnja uspostavljanja veza s Crnom Gorom je nedavno sudjelovanje maškaranih skupina iz Cetinja i Kotora u velikoj povorci ovogodišnjeg 31. Riječkog karnevala. Maškarana grupa iz Cetinja, njih tridesetak, nastupilo je pod nazivom „Zvijezda vina“ i bili su gosti naše Zajednice, nastavlja predsjednik Vukosavović. Druženje, kulturno umjetnički program, pjesma, šala, pa potom nastup našeg pjevačkog zbora „Montenegrini“. Gosti iz Cetinja donijeli su crnogorske specijalitete, što je dodatno je uljepšalo atmosferu druženja. Nakon druženja u našim prostorijama koje se nalaze u Križanićevoj ulici, svi zajedno smo prošetali po Korzu, upoznali ih s našim gradom i njegovom zanimljivom poviješću i, naravno, pozvali smo ih i iduće godine. Tom prigodom ugostili smo i gradonačelnika Cetinja, mr.sc. Aleksandra Bogdanovića i njegovog pomoćnika Mošu Martinovića, a s obzirom da su Rijeka i Cetinje *gradovi prijatelji*, zadržali su se u kratkom susretu i s gradonačelnikom Rijeke, mr. Vojkom Obersnelom. Naše goste iz Cetinja upoznali smo s radom i aktivnostima, najznačajnijim u ovih proteklih devetnaest godina u okviru Zajednice, te ih upoznali s radom i aktivnostima Vijeća crnogorske nacionalne manjine Primorsko-goranske županije i Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Rijeke. Uvijek volim naglasiti da je suradnja s Gradom i čelnicima Primorsko-goranske županije izvanredna, nastavlja Vukosavović.

Njegoševe večeri

– Nacionalna zajednica Crnogoraca s članovima obaju Vijeća, obilježila je 200 godina rođenja Petra Drugog Petrovića Njegoša. „Njegoševe večeri“ održane su krajem listopada 2013. Na znanstvenom skupu govorilo se o Njegošu kao pjesniku, citirale Njegoševe misli, a kroz stihove njegova remek djela „Gorski vijenac“ polemiziralo se o pjesnikovoj viziji svijeta i čovjeka,

naglasio je Vukosavović. I u ovoj smo godini zacrtali niz planova i aktivnosti na osnaživanju Zajednice i okupljanju našeg članstva. Tako primjerice, planiramo u ovoj godini ugostiti likovne umjetnike, između ostalih: Ladu Szabo Kajfež, Likovnu udrugu „*Veli pinel*“ iz Kostrene, Radu Kovačevića iz Slavonskog Broda, Sašu Jantoleka iz Kastva ...

Zbor „Montenegrini“

– Mješovita pjevačka skupina „*Montenegrini*“ punih 18 godina djeluje u sklopu NCZ Rijeka. Čini je 12 članova i pjevaju izvorne crnogorske pjesme. U 2014. godini planiraju nastupe za uskršnja i božićna druženja u Zajednici, odlaze na gostovanja po pozivu drugih zajednica manjina, pa će ove godine gostovati u Kranju, Peroju i Zagrebu, tradicionalno na *Petrovdanskom saboru* Crnogoraca, a sudjelovat će i u Etno smotri Grada Rijeke u rujnu. Članovi pjevačke skupine su Želimir Novaković, Velimir Ristić, Nikola Lučić, Dragan Grohovac, Katarina Abramović, Ljubica Lučić, Nada Mugoša, Jovan Abramović, Amalija Adieh, Vlasta Vugrin i Davorka Brusić.

Aktivnosti Zajednice

– Tijekom prošle godine u našim smo prostorijama koje se sastoje od galerije za izložbe, biblioteke, jedne manje društvene prostorije i jednog ureda, održali niz aktivnosti, a iste prostorije koriste i članovi Vijeća crnogorske manjine za Grad Rijeku i članovi Vijeća za Primorsko-goransku županiju kako bi nam i troškovi održavanja bili manji. Na sve naše programe odaziva se redovito između 40 i šezdeset od ukupno 150 članova koliko ih naša Zajednica trenutno broji.

– Zadovoljni smo realizacijom svih zadanih programa tijekom prošle godine, izdvojio bih, osim naših stalnih slikarskih postavki, predstavljanje projekta „*Hommage Njegošu*“ koji je organizirala Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, a centralnoj svečanosti u Zagrebu pridružilo se organizirano i naših pedesetak članova. Zatim, vrlo uspješno smo organizirali tradicionalno druženje povodom pravoslavnog Vaskrsa, uz nastup vokalne skupine „*Montenegrini*“ u našim prostorijama. To je postalo druženje na komu se druže naši članovi i njihove obitelji. Delegacija Nacionalne zajednice Crnogoraca u okviru proslave obilježavanja oslobođenja Rijeke i Dana pobjede nad fašizmom sudjeluje svake godine na svečanoj komemoraciji polaganja vijenaca na spomeniku sedam strijeljanih partizanki u Rijeci.

– Krajem lipnja prošle godine u okviru *Dana crnogorske kulture*, NZC Hrvatske i Rijeke organizirala je u Češkom domu kulture večer tradicionalne pjesme, folkloru i starih običaja pod nazivom „*Oj djevojko đe ti ljeto prođe*“. Koncept programa temeljen je na putovanju u prošlost kroz san. Tom prigodom uspješno smo organizirali „*Trinaestojulski šahovski kup i turnir u preferansu*“. U našim prostorijama tada se okupilo dvadesetak šahista, članova brojnih nacionalnih manjina u PGŽ, nastavlja predsjednik Vukosavović. Moram naglasiti da je u okviru *Dana crnogorske kulture* održana i promocija knjige „*Panjega*“ autora Dragana Mitova Đurovića iz Crne Gore.

– Sredinom srpnja, obilježavajući *Petrovdanske susrete*, tradicionalno smo evocirali uspomenu na NOB, na Maloj Učki položeni su vijenci poginulom partizanu Svetozaru Vučiniću, posjet spomen obilježju vodio je Živko Pejović Cuca, a nastupio je i vokalni sastav „*Montenegrini*“ koji su otpjevali „*Konjuh planino*“. Zatim smo održali svečanu akademiju u Hrvatskom kulturnom domu na Sušaku povodom Dana državnosti Crne Gore i trinaestojulskog ustanka na kojoj su pozdravne govore uputili izaslanici Predsjednika RH, Sabora, ali i izaslanici predsjednika Crne Gore, te niz predstavnika Grada Rijeke i Primorsko-goranske županije. U Ronjgima smo zaključili *Petrovdanske susrete*, odazvalo se našem slavlju tristotinjak članova, gostiju, prijatelja iz susjednih županija te Grada i Županije, kao i predstavnika Crne Gore. Potezanje konopa, skok u dalj, bacanje kamena s ramena, streljaštvo, šahovski turnir, bile su discipline zastupljene na devetim sportskim susretima u okviru *Petrovdanskog sabora* Crnogoraca održanog u Ronjgima, zaključio je Vukosavović.

Slavica Kleva

DVIJE SJEDNICE VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA

Osamnaesta sjednica Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba održana je 13.5. u Crnogorskom domu u Zagrebu. Nakon što je govorio o realizaciji zaključaka 17. sjednice Vijeća, na kojoj su usvojeni Izvještaj o realizaciji Programa rada Vijeća za 2013. godinu i Završni račun Vijeća za 2013. godinu, predsjednik Vijeća Dušan Mišković podnio je, članovi Vijeća prihvatili:

Izvještaj o aktivnostima Vijeća u proteklom periodu. U Crnogorskom domu je 27.2. Matej Perkov s Visoke poslovne škole Libertas održao putopisno predavanje „*Planine kao turistički resurs Crne Gore*“. Predavanje je praćeno brojnim fotografijama i izuzetno dobro prihvaćeno od velikog broj posjetilaca.

U Muzeju Mimara je 28.2. predstavljena knjiga Dimitrija Popovića „*Proces Kafkinog preobražaja*“. Brojni uzvanici i gosti prisustvovali su ovom događanju, naši članovi Vijeća i Društva. Organizator je bila Izdavačka kuća Antibarbarus i NZCH.

U Galeriji „Montenegrina“ (Crnogorski dom) 30.1. otvorena je izložba slika Ljubice Zuccon.

13.3. prikazani su filmovi „*Mala Crna Gora*“ i „*Zimski pejzaž Grabovice*“; zainteresiranost i broj gledatelja u cijelosti opravdava pokretanje projekta *Dokumentarni film u Crnogorskom domu*.

U Društvu hrvatskih pisaca 19.3. je započeo ciklus Tribina „*Književnosti nacionalnih manjina*“ predstavljanjem knjige „*Koret na asfaltu - Prva antologija savremene ženske crnogorske poezije*“ na kojem su učestvovali Tanja Bakić i Lena Ruth Stefanović. Izdavač knjige je NZCH i Skaner studio. Predstavljanju je prisustvovao veliki broj uzvanika i gostiju.

U galeriji „Montenegrina“ otvorena je 27.3. izložba slika Ismete Sedlovski. Na izložbi su govorili Goran Beus i Senad Nanić, a otvaranju je prisustvovao veliki broj uzvanika i gostiju.

U okviru projekta *Dokumentarni film u Crnogorskom domu* 16.4. su prikazani filmovi „*Živjeti u Gusinju*“ i „*Četiri generacije Lovćenca u Bačkoj*“. *Dani crnogorskog filma*, u okviru *Dana crnogorske kulture 2014.*, održani su 13., 14. i 15.2. u Kinu Tuškanac u Zagrebu.

U organizaciji Koordinacije Grada 16.4. je održan domjenak u povodu Uskrsa. U ime našeg Vijeća prisustvovali su Dušan Mišković i Danilo Ivezić.

Tradicionalno druženje u povodu Vaskrsa održano je 17.4. u Crnogorskom domu u organizaciji našeg Vijeća, Predstavnik Zagrebačke županije i Društva „Montenegro“. Uz domaće delicije i pića, bio je veći broj članova Vijeća i Društva.

U Starogradskoj vijećnici, u Galeriji Kristofora Stankovića, 23.4. otvorena je izuzetno uspješna izložba Sabahete-Beke i Irvina Masličića, pod pokroviteljstvom Gradske skupštine, a u organizaciji NZCH, Društva „Montenegro“ i CEKUM-a.

U Muzeju za umjetnost i obrt 6.5. održano je Večer posvećeno Mirku Kovaču uz učešće Ivana Lovrenovića, Miraša Martinovića, Miljenka Jergovića, Seida Serdarevića i Zorana Draškovića. Izuzetno veliki broj uzvanika i gostiju prisustvovao je ovoj, po ocjeni mnogih, jako uspješnoj večeri. U okviru događanja predstavljen je i Mirkov posljednji roman „*Vrijeme koje se udaljava*“.

Jedanaesta projekcija *Dokumentarni film u Crnogorskom domu*, kojom je obilježena godišnjica projekta održana je 8.5. Prikazani su dokumentarni filmovi „*Kanjon Mrtvice*“ i „*Kanjon Nevidio*“.

Redovna sjednica Koordinacije Grada Zagreba održana je 12.5. Na njoj je dogovoren posjet Odbora za nacionalne manjine Gradske skupštine vijećima i predstavnicima u Gradu Zagrebu, kao i način obilježavanja Dana nacionalnih manjina koji bi se trebalo, kao i prošle godine, održati 15.6. na Zrinjevcu.

Usvajanje Programa obilježavanja 21. maja. Nakon uvodnog obrazloženja predsjednika i tajnika Vijeća i rasprave o načinu obilježavanja 21. maja – koji je Dan nezavisnosti Crne Gore; Dan Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba i Dan Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske – Vijeće je usvojilo program koji će, na Svečanom koncertu 21.5. u Muzeju Mimara, izvesti Žana Lekić Marinković; Milica Kankaraš i Aleksej Molčanov.

Izmjene i dopune Programa rada Vijeća za 2014. godinu. Nakon uvodnog obrazloženja tajnika Vijeća, Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba usvojilo je odluku o Izmjenama i dopunama Programa rada Vijeća za 2014. godinu.

U okviru cjeline *IZDAVAČKO-INFORMATIVNA DJELATNOST* se – zbog neriješenih autorskih prava – umjesto štampanja knjige Dušana Otaševića „*Njeguši kroz vrijeme (XIV.-XX. st.)*“, planira štampanje knjige „*Veselin Simović Aga*“, i to kao dvogodišnja aktivnost u periodu 2014.-2015. U Uređivački odbor za

izdavanje knjige Vijeće je imenovalo prof. emer. dr. sc. Milutina Anđelića, prof. dr. sc. Savu Bogdanovića, Milanku Bulatović i Danila Ivezića.

U okviru cjeline *PREDAVANJA I TRIBINE* planirani datum održavanja tribine u travnju 2014. odgađa za studeni 2014. Izmjene i dopune Programa rada Vijeća će biti dostavljene službama Grada Zagreba.

Izbor člana Komisije za odnose i suradnju s vijećima drugih nacionalnih manjina i vijećima crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. Nakon uvodnog obrazloženja predsjednika i tajnika Vijeća o potrebi izbora člana ove Komisije – budući da je Danilo Bunčić, dosadašnji član, izabran za zamjenika predsjednika Vijeća – Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba izabralo je Daria Otaševića za člana Komisije za odnose i suradnju s vijećima drugih nacionalnih manjina i vijećima crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj.

Na 19. sjednici Vijeća, koju je predsjednik Vijeća sazvao i održao 20.5. telefonskim putem, članovi Vijeća su donijeli odluku o uplati financijske pomoći za stradale u poplavama u Slavoniji, a iznos od 3.000,00 kn je uplaćen na žiro račun Crvenog križa otvoren za ovu namjenu.

SJEDNICE PREDSJEDNIŠTVA DRUŠTVA „MONTENEGRO“ ZAGREB

Treća sjednica Predsjedništva Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, održana 5.5.2014. godine u Crnogorskom domu u Zagrebu, bavila se sljedećim temama:

Odluka Savjeta za nacionalne manjine o rasporedu sredstava osiguranih u Državnom proračunu RH za 2014. godinu, potpore za programe ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina. Uvodno je Milanka Bulatović istaknula da je polazište vrednovanja programa za 2014. godinu sadržano u *Godišnjem izvješću o utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu RH za 2013. godinu (nacionalne manjine)* Savjeta za nacionalne manjine; izvještaji NZCH i njenih udruga za 2013. godinu su usvojeni i predloženo je financiranje u 2014. godini; Dušan Mišković obrazložio je Odluku Savjeta o odobrenim programima i sredstvima za Društvo „Montenegro“, koja iznose 145.000,00 kuna za programe u 2014. godini, a što je manje za 15.000,00 kuna u odnosu na sredstva 2013. godine. Napomenuto je da će Društvo „Montenegro“ i ove godine ostvariti sredstva Grada Zagreba u visini 60.000,00 kuna za program „*Lučindanskih susreta*“, a prisutni su, saslušavši informaciju o sredstvima za sufinanciranje programa u 2014. godini, istakli zadovoljstvo da će se svi predloženi programi, unatoč smanjenim sredstvima, realizirati.

Pregled ostvarenih i narednih aktivnosti Društva. Dušan Mišković podsjetio je na programe koji su realizirani od prethodne sjednice (od 5.3. – 5.5.): 14.3. predstavljeni su filmovi iz Crne Gore (iz redovnog programa: „*Dokumentarni film u Crnogorskom domu*“); 20.3. u Društvu hrvatskih književnika, u okviru Programa predstavljanja književnosti nacionalnih manjina a u organizaciji Koordinacije nacionalnih manjina Grada Zagreba, predstavljena je „*Prva antologija savremene crnogorske ženske poezije*“; izložba slikarice Ismete Sedlovski otvorena je 28.3. u galeriji „Montenegrina“; 11.4. su prikazani novi dokumentarni filmovi iz Crne Gore; povodom Uskrsa i Vaskrsa održano je 17.3. druženje u Crnogorskom domu; iz programa „*Dani crnogorske kulture 2014*“, a pod pokroviteljstvom Gradske Skupštine Grada Zagreba, otvorena je 24.4. izložba Sabahete i Irvina Masličića u Galeriji „Kristofor Stanković“.

Slijede aktivnosti: 6.5. predstavljanje knjige Mirka Kovača „*Vrijeme koje se udaljava*“ u Muzeju za umjetnost i obrt; 8.5. dokumentarni film u Crnogorskom domu; 15.5. otvaranje izložbe Dragice Bibe Križan u galeriji „Montenegrina“; obilježavanje 21. maja prigodnim svečanim koncertom u Muzeju Mimara.

Ostale aktivnosti. Dušan Mišković obavijestio je o potpisivanju Ugovora između Društva „Montenegro“ i NZCH, a što je obaveza na temelju Odluke o usvojenim programima i sredstvima Savjeta za nacionalne manjine; potrebno je inicirati razna događanja uz sjećanje na profesora Veselina Simovića Agu, a što će se realizirati zajedno sa NZCH i Vijećem (knjiga, skulptura i sl.); prihvaća se učešće u programu „*Umjetničke večeri Maje Perfiljeve*“ (u 10. mjesecu); zatražen je prijedlog našega učešća u programu međunarodne speleoronilačke ekspedicije „*Trnovo 2014*“, koja bi se trebala održati ovo ljeto u Crnoj Gori (u okolici Skadarskog jezera); sa voditeljem pjevačkog zbora, Isetom Kurtovićem, zaključuje se Ugovor o djelu za 2014. godinu (redovne probe, nastupi), kao i sa Edinom Džaferagićem (harmonika) i Danijelom Domazetom (kahon); prihvaća se program „*Crnogorske večeri*“ u Umagu, 7.6. i odobravaju sredstva za prijevoz članica i članova pjevačkog zbora „Montenegro“ (koji će izvesti cjelovečernji program) te ostalih članova Društva.

20.5. je na četvrtoj (telefonskoj) sjednici Predsjedništva Društva donijeta odluka o uplati 2.000,00 kn na žiro račun Crvenog križa za stradale u poplavama u Slavoniji.

PRVI FESTIVAL MULTIKULTURALNOSTI U PULI

U povodu Dana Evrope u Puli je 8. svibnja 2014., u Domu branitelja, održan *1. Festival multikulturalnosti*. Festival je organizirala Istarska županija – Odjel za nacionalne manjine, talijansku zajednicu i druge etničke skupine koje djeluju na području Istarske županije.

Na festivalu je nastupilo desetak zajednica, društava, udruga, kulturnih društava i skupina nacionalnog predznaka. Bila je to prilika da

se kroz ples, pjesmu, stihove, ali i razne predmete na izložbi prikaže bogatstvo i raskoš Istarske županije, te da se pripadnici nacionalnih manjina bolje upoznaju i još više zbliže.

Festival se održao u dva dijela. U prvom dijelu, na izložbi, prikazano je stvaralaštvo pripadnika manjina (rukotvorine, vezovi, slike, knjige, časopisi, lutke, odjeća te bogatstvo kulinarstva). Bilo je izloženo puno nacionalnih jela i pića (pite zeljanice, sirnice, baklave, tulumbe, te mesnih pripravaka čevapa, pljeskavica, ražnjića i suhomesnatih proizvoda). Bilo je tu vina, rakija, likera. Sve je bilo u znaku nacionalnih obilježja i običaja.

Izložbu je otvorila dožupanica i voditeljica Odjela za nacionalne manjine, talijansku zajednicu i druge etničke skupine koje djeluju na području Istarske županije prof. Giuseppina Rajko riječima: «Zaista imam čast da vas mogu pozdraviti na početku prvog Festivala multikulturalnosti, kojeg započinjemo ovom prekrasnom izložbom koja prikazuje tradiciju, narodnu baštinu i općenito identitet predstavnika nacionalnih manjina koje žive u Istri. Izložba kroz sliku i druge eksponate predstavlja povijest naroda, kulturu i običaje, šarolikost i raznovrsnost, upravo ono što nas spaja i mora nas još više približiti jedne drugima kako bismo se međusobno još više upoznali i što više saznali jedni o drugima, još više cijenili i uvažavali. Treba pohvaliti sve članove udruga koji kroz razne aktivnosti njeguju tradiciju kulturnu baštinu naroda kojem pripadaju; dio tih aktivnosti prikazan je kroz večerašnju izložbu. Hvala na trudu koji ulažete na očuvanju svih materijala i dokumenata koji svjedoče o bogatoj povijesti, kulturi i običajima svoga naroda. Ovim kratkim uvodom proglašavam Izložbu otvorenom i pozivam da svi zajedno uživamo u prekopenim eksponatima, a kasnije i u svim sadržajima ove večeri.»

Razgledavanje izložbe je započelo ispred velikog panoa Zajednice Crnogoraca i prijatelja Crne Gore istarske županije koji je postavljen na samom ulazu u dvoranu. Na panou su se našli grbovi Crne Gore koji prikazuju razvojni put Crne Gore, te nekoliko umjetničkih slika poznatih crnogorskih slikara, a uz sam pano bio je postavljen stol na kojem su se našli veliki pladnjevi sa pitom zeljanicom i pitom sirnicom – uratkom vrijednih ruku gospođe Milunke Medojević iz Umaga. Tu se našla i boca crnogorske loze – poklon Doma Crnogoraca u Puli. Posjetitelji su u kratkom vremenu „smazali“ pite i brzo iskapili bocu s rakijom. Bilo je fotografiranja i zapitkivanja. Posjetitelji su se interesirali za povijest Crne Gore, njen današnji položaj te o pripremama za ulazak u Evropsku uniju.

živi ukupno deset manjina i talijanska zajednica. Festivalom planiramo još više unaprijediti bogatstvo kultura i različite običaje, a u planu nam je da se Festival održava svake godine u drugom mjestu u Istri.»

Nakon svečanog otvaranja drugog dijela Festivala uslijedio je bogat kulturno-umjetnički program, u sklopu kojeg su nastupila razna kulturno-umjetnička društva, udruge i pojedinci kao predstavnici nacionalnih manjina Istarske županije: KUD Bosna, Društvo perojskih Crnogoraca Peroj 1657, Kulturno društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Bujština“ iz Umaga, Mađarsko kulturno društvo, Demokratska zajednica Mađara Hrvatske, Nacionalna zajednica Bošnjaka, Makedonsko kulturno društvo, Srpsko kulturno društvo, Udruga Roma Istre, Slovensko kulturno društvo, Klub Srba, Makedonski kulturni forum, Zajednica Albanaca Istarske županije.

Čast da prvi nastupe pripala je Društvu perojskih Crnogoraca Peroj 1657. Članovi perojskog društva su nastupili u crnogorskim narodnim nošnjama, otpjevali nekoliko crnogorskih pjesama te otplesali nekoliko starih crnogorskih kola i plesova. Njihov nastup je bio zapažen i popraćen dugotrajnim aplauzom. Zajednicu Crnogoraca i prijatelja Crne Gore istarske županije predstavili su svojim nastupom članovi KUD-a „Bujština“ iz Umaga, guslar Božidar Caković, recitatori Milunka Medojević i Emil Rovčanin. Veoma uspješno su izveli recital stihova iz Gorskog vijenca uz pratnju guslara. Nastup je bio veoma zapažen i nagrađen pljeskom i ovacijama.

Zapaženi su bili nastupi mladih Roma i Albanaca (djeca iz vrtića i osnovne škole).

Velika dvorana Doma branitelja nije mogla primiti sve koji su došli da pogledaju i poslušaju izvođače. Festival je u potpunosti uspio i opravdao svoj prvi rođendan. Sa festivala su izvještavali lokalni listovi i TV postaje.

Nakon završetka Festivala Predsjednik Zajednice Crnogoraca Pule pozvao je učesnike Kulturnog društva „Bujština“ i još desetak uzvanika u Crnogorski dom i počastio zakuskom i pićem te zahvalio učesnicima na uspješnom nastupu. U Crnogorskom domu nam se pridružila i gosp. Giuseppina Rajko.

Dušan Roganović

MEDIJI I NACIONALNE MANJINE

U organizaciji Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske i Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, u Opatiji je 30. maja, u hotelu „Admiral“, održan već tradicionalni seminar „*Mediji i nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj*“. Na jednodnevnom seminaru, posvećenom zaštiti manjina i ulozi medija u demokratizaciji hrvatskog društva kroz ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina na pristup medijima, učestvovali su predstavnici manjinskih udruga i vijeća nacionalnih manjina kao i novinari i urednici manjinskih glasila te ostalih medija.

Pozdravne riječi učesnicima seminara uputili su ravnatelj Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina mr. sc. Branko Sočanac i predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Aleksandar Tolnauer, ali – na žalost – ne i nekoliko zastupnika u Hrvatskom saboru najavljenih u pozivu za seminar, koji zbog službenih obaveza nisu bili u mogućnosti da pozdrave prisutne i da kasnije uzmu učešća u radu seminara.

U prvom, uvodnom dijelu seminara, najprije je mr. Sočanac u svom izlaganju podvukao važnost uloge pripadnika nacionalnih manjina u ostvarivanju i provedbi Ustavnog zakona o njihovim pravima, te – pomevši nedavno održano savjetovanje za vijeća nacionalnih manjina na kojem je bilo istaknuto da vijeća, pored ostalog, imaju prava da daju mišljenje i prijedloge na programe radijskih i TV postaja na lokalnoj i regionalnoj razini namijenjene nacionalnim manjinama – naglasio kako nam predstoji vrijeme izazova u kojem mediji mogu odigrati ključnu ulogu s obzirom na porast diskriminatornog i ksenofobnog ponašanja koje odudara od svih onih vrijednosti koje su nam služile kao ideja vodilja pri pregovorima sa EU.

Gospodin Tolnauer je u svom uvodnom obraćanju naglasio da živimo u vremenu kada informacije presudno utiču na percepciju o svim društvenim događanjima i na zauzimanje stava o gotovo svim društvenim pitanjima, pa se stoga, u vrijeme kada smo svjedoci marginalizacije manjinskih pitanja, otvara i pitanje kakve se poruke time šalju nacionalnim manjinama i kakva se slika stvara u javnosti te kako to doživljava većina. Ističući kako ne smijemo zaboraviti da gospodarske, društvene i političke krize stvaraju idealan prostor frustracije ljudi kojima je onda veoma lako manipulirati na terenu promocije ideje straha i odbojnosti prema drugom i drugačijem (a što se događa i u našim medijima) te podsjećajući da stečena prava u takvim okolnostima nisu vječna pa treba svakodnevno raditi na očuvanju njihovog standarda, kao i na poboljšavanju

O UNAPREĐENJU RADA VIJEĆA

U organizaciji Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske i Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, održan je 9. travnja u Virovitici seminar o ulozi i unapređenju rada vijeća i predstavnika nacionalnih manjina.

Članovi vijeća i predstavnici nacionalnih manjina s predstavnicima Ministarstva uprave i tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave raspravljali su o potrebi zajedničkih napora u stvaranju preduvjeta za ostvarivanje pune uloge vijeća i predstavnika predviđene člankom 31. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

Poseban je naglasak u raspravi stavljen na unaprjeđenje suradnje s jedinicama lokalne i područne samouprave kako bi se zajedničkim naporima vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, kao i lokalne i područne samouprave, osposobili za što efikasnije obavljanje funkcije očuvanja i zaštite položaja nacionalnih manjina u društvu kroz sudjelovanje u javnom životu i upravljanje lokalnim poslovima.

(Izvor: www.nacionalne-manjine.info)

onog što smo postigli jer bi smanjivanje sada zajamčenih manjinskih prava bilo potpuno neprihvatljivo – gospodin Tolnauer je zaključio kako mediji moraju biti izloženi posebnoj društvenoj pozornosti pa i nadzoru, koji će jamčiti da njihova moć neće biti zloupotrebavana.

U drugom, dvosatnom dijelu seminara, prisutni su saslušali izlaganja više nespornih stručnjaka kada je riječ o medijskom tretiranju manjinskih pitanja: savjetnika Predsjednika Republike Hrvatske prof. dr. sc. Siniše Tatalovića, prof. dr. sc. Gordane Vilović sa Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, Suzane Kunac iz Vijeća za elektroničke medije, urednice multinacionalnog magazina *PRIZMA* na Hrvatskoj televiziji Danijele Draštata te glavnog urednika novinske agencije *STINA* Stojana Obradovića.

Profesor Tatalović je posebno naglasio uvijek prisutnu prevladavajuću političku volju da se odnosi između hrvatskog naroda i pripadnika nacionalnih manjina urede na što je moguće bolji način, profesorica Vilović je imala vrlo angažovano i primjerima potkrijepljeno izlaganje o nacionalnim manjinama na prekretnici između tradicionalnih i novih medija, gospođa Kunac je brojnim podacima i grafičkim prikazima oslikala stanje u elektroničkim medijima, gospođa Draštata je iscrpno govorila o programskim smjernicama i uspostavljanju sadašnje Redakcije za nacionalne manjine, iseljeništvu i

KOD PREDsjedNIKA REPUBLIKE

Predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović, dana 26. svibnja 2014. godine, primio je predsjednika Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske Aleksandra Tolnauera.

Predsjednik Savjeta informirao je Predsjednika o radu i aktivnostima Savjeta vezanim za rješavanje pitanja u ostvarivanju zaštite prava i sloboda nacionalnih manjina. Prilikom razgovora istaknuta su pitanja primjene Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina vezana za službenu upotrebu jezika i pisma nacionalnih manjina, zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina, njihovog sudjelovanja u upravnim i pravosudnim tijelima, njihove zastupljenosti u tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, te pristupa javnim medijima, ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina, povrata imovine, kao i učešća nacionalnih manjina u javnom i političkom životu. Predsjednik Savjeta upoznao je Predsjednika sa međunarodnim kontaktima i aktivnostima Savjeta sa posebnim naglaskom na suradnju u regiji u svijetlu ulaska Republike Hrvatske u EU.

Predsjednik Republike izrazio je zadovoljstvo radom Savjeta, kao i suradnjom sa Savjetom te posebno naglasio važnost uloge Savjeta u rješavanju svih pitanja vezanih za ostvarivanje i zaštitu prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Posebno zadovoljstvo i pohvalu Predsjednik je uputio Savjetu vezano za Odluku Savjeta o pomoći za stradale u poplavljenim područjima.

(Izvor: www.nacionalne-manjine.info)

ZNANSTVENI SKUP

U organizaciji Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, a u suradnji sa Zakladom Friedrich Ebert, Savjetom za nacionalne manjine Republike Hrvatske i Fakultetom političkih nauka u Beogradu, od 15. do 18. svibnja na Brijunima je održan 18. međunarodni znanstveni skup „Nacionalne manjine u demokratskim društvima“. U okviru šesnaest referata raspravljani su različiti teorijski i praktični aspekti ostvarivanja prava nacionalnih manjina u takvim društvima. Na skupu je sudjelovalo oko pedeset znanstvenika i stručnjaka iz nekoliko zemalja Jugoistočne Europe. Zapaženo sudjelovanje na skupu, koji je održan pod pokroviteljstvom Predsjednika Republike Hrvatske, imali su zastupnici nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru

(Izvor: www.fpzg.unizg.hr)

civilno društvo na HTV, a gospodin Stojanović je vrlo minuciozno analizirao ulogu i mogućnosti lokalnih radio stanica u razvoju medijskih projekata o nacionalnim manjinama.

Sa koliko su zanimanja bila propraćena saopštenja pozvanih kompetentnih predavača dovoljno ilustruje podatak da je više sudionika seminara izrazilo želju da dobiju i raspoloživi elektronički dio svih prezentacija, a ispred organizatora je dato uvjeravanje da će to biti učinjeno i da će svima koji su izrazili takvu želju ti materijali biti upućeni čim pristignu od autorâ. Posebno bi – s obzirom na stav NZCH o neophodnosti iniciranja programa koji mogu aplicirati na sredstva europskih fondova – trebalo naglasiti značaj mogućeg boljeg upoznavanja iskustava agencije *STINA* koja se, uz financijsku potporu EU, bavila i bavi projektima za poticanje kulture manjinskih prava i međuetničke tolerancije.

U trećem dijelu seminara, u kom je trebalo da se govori o položaju nacionalnih manjina u medijima i da se razmijene iskustva između pripadnika nacionalnih manjina i novinara te da se daju preporuke za izvještavanje o manjinskim temama, govorili su skoro svi učesnici seminara. U više od dva sata raspravljalo se, na način koji je pokazao visoku kulturu dijaloga, o pokrenutim pitanjima zastupljenosti pojedinih manjinskih tema u različitim medijima, a stav da se manjine u medijima često tretiraju kao „paralelno društvo“ bio je potvrđen i činjenicom da, osim na početku seminara, više nije bilo predstavnika tzv. *mainstream* medija. Ipak, gospodin Tolnauer je iznio uvjeravanja da će ono što smo „sebi govorili o sebi“ prvom prilikom prenijeti i saborskom Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Posebno bi trebalo istaći kako se i u saopštenjima i u diskusijama moglo čuti mišljenje da više nije prihvatljivo imati samo emisije za manjine nego da treba da postoje i emisije o manjinama i o manjinskim temama koje bi bile namijenjene i većini; pri tome bi trebalo izbjegavati ustaljenu folklorizaciju manjinskih tema i istrajavati na kvalitetu programa koji se podnose Savjetu za nacionalne manjine, a koji bi u konačnici trebalo da zavrijede i pozornost medija, odnosno javnosti.

U prilog takvom stavu potpisnik ovih redova je naveo činjenicu da su dvije nedavno održane manifestacije u organizaciji NZCH – predstavljanje monografije o Dušanu Vukotiću (v. str. 14) i predstavljanje posljednje knjige Mirka Kovača (v. str. 21) – očekivano našle svoje mjesto u multinacionalnom magazinu *PRIZMA*, ali da su – nadati se zbog uredničke procjene da su značajne i za društvenu zajednicu širu od one manjinske – našle svoje mjesto i u *Vijestima iz kulture* na HTV. Mr. Soćanac se potom veoma pohvalno izrazio o manifestacijama crnogorske nacionalne manjine, istakavši kako se i sam uvjerio da je ona jedna od najaktivnijih, ako ne i najaktivnija manjina, u organiziranju raznih predstavljanja, koncerata, izložbi, predavanja ...

Z. Drašković

*U Crnogorskom domu u Zagrebu otvorena izložba slika Dragice - Bibe Križan
„RAZIGRANI SVIJET CVIJEĆA I PEJZAŽA“*

DRAGICA KRIŽAN – BIBA rođena je u Ivanjoj Reci kod Zagreba. Odrasla je na selu, izvan velike urbane sredine, u bliskom kontaktu s prirodom. Posljedica toga je to da je Dragica istinski zaljubljenik u prirodu.

Motivi njenih crteža su priroda – cvijet, drvo, krajolici. U tehnici ulje na platnu nastaju najljepše i najvrednije slike iz Bibinog opusa. Kroz raskoš kolorita Biba nam poklanja svoje viđenje prirode – škrtog kamena, cvijeća, razgranatih krošnji, lepršavih slapova, morskih motiva.

Biba je već desetak godina članica Udruge željezničara - slikara 'Plavo svjetlo'. Surađivala je i s Udrugama umjetnika 'August Šenoa' i 'Tin Ujević'.

Kao član Udruge 'Plavo svjetlo' sudjelovala je sa svojim slikama na bezbroj skupnih izložbi ali i izlagala slike na samostalnim izložbama u Dubrovniku, Zagrebu, Roču, Zaboku, Sisku, Slavonskom Brodu, Kninu, Vinkovcima, Zadru, Otočcu, ali i na međunarodnim izložbama - u Parizu (izložba FISAIC-a), Pečuhu, Pragu, Lito-mericama, Sarnen (Switzerland) ...

U okviru programa Izložbene aktivnosti Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb organiziralo je izložbu slika Dragice - Bibe Križan u galeriji „Montenegrina“, Crnogorski dom u Zagrebu. Izložba je otvorena 15. 5. 2014. uz prisustvo većeg broja uzvanika i gostiju. Veliko nevrijeme koje je zahvatilo Zagreb nije spriječilo brojne prijatelje i uzvanike da budu na otvorenju izložbe i prisustvuju večeri začinjenoj slikama, šansonama i pjesmama.

U programu otvaranja učestvovali su: Vlatka Škorić, koja je govorila o autorici, njenom životnom putu, kao i o umjetničkom radu od početka prvih crteža u olovci do današnjih dana; Stjepan Križan, šansonjer i pjesnik, suprug Dragice - Bibe Križan, koji je na gitari i usnoj harmonici izveo par svojih autorskih pjesama, uz pratnju kćerke Sanje Kozlica, čiji je osebjuni i izražajni glas i interpretacija oduševio sve prisutne; Irena Kovačević, recitacijom pjesama iz autorske zbirke Dragice - Bibe Križan, predstavljajući prisutnima i ovu stvaralačku stranu i osobnost autorice.

Izložbu je otvorio predsjednik Društva Dušan Mišković.

Danilo Ivezić

BESKRAJNO TRAJANJE LJEPOTE TRENUTKA ...

I reče Bog: „Neka bude svjetlost!“

I bi svjetlost.

I tako od dana prvog svjetlo je ušlo u duše naše, osvijetlilo čovjeka, očovjekovilo ga i istjeralo istočno od Raja.

U tom kolopletu od rođenja do smrti čovjek živi težinu života, ali nama pjeva i pjesmu govori, priču o Ljepoti koja leti na krilima ptice. U tom i takvom svijetu ima mjesta za svakoga za stvaralački čin. Jedna koju je Bog obdario dobrotom i svjetlošću je i naša slikarica i pjesnikinja Dragica Križan - Biba.

Ona piše i slika zbog unutarnjeg zova, slika je potreba bez koje ne može, a to je onda znak da su govor i ljepota duše blizanci istine i neponovljive estetike. Poezija i slikarstvo je u njenim genima, sklonost za lijepo pokazuje još kao dijete, ali zadnjih par godina rađaju se dijela iz kojih izvire nada da ne žive uzalud i da će likovni tragovi ostati i onda kada idemo na dugu, dugu šetnju. U početku je radila olovkom i suhom pastelom, a da bi se tada prošetala krajolikom, pobrala slike i cvjetove i nama gledateljima darovala uljnu čaroliju.

Tu pejzažnu stvarnost, duhovnu zbilju, raznovrsnost likovne deskripcije daje nam kroz elemente smisla za gradnju esencijalne nastambe naše uljudbe. Likovni interes naše Bibe je bogata registra od pojavnosti, sanja, do interakcije sa lepezom ljepote našeg okruženja do realizirane vizije. Bibin kolorit i tonalitet objektiviraju ambijentalnost likovne intervencije uratka. U radu se miješaju potezi naive, poetike lirskog realizma i slutnja impresionističke vizije posebno izraženi mekoćom slikanja. Svakako da naša umjetnica ide u susret likovnosti, da krči sebi put, lomi grmlje i šipražje, da više svjetla da svojoj paleti i otkrije nam slikarsku intimu, istinu koja traje.

Ovo lijepo može se vidjeti na Bibinim slikama i osjeća se atmosfera svježine, ugodaj događanja života, pokret, snaga, kontrast, smirenost, simbol savršenstva (ruže) ... jedno beskrajno trajanje ljepote trenutka.

Što na kraju reći – Bibine slike su moć uobličjenja sadašnjosti kao trajan poklon budućnosti. Svakako čovjek je stil, ali i slika, rukopis kojeg treba uporno brusiti i njegovati.

Josip Slavić

Izložba slika Martine Fuk u Crnogorskom domu u Zagrebu
„ D U Š A “

MARTINA FUK je učiteljica razredne nastave. Slikarstvom se bavi 5 godina. Likovno se izražava u olovci, ugljenu, akvarelnim, uljanim i akrilnim bojama. Aktivni je član likovne udruge „Kloštranska paleta“ iz Kloštra Podravskog, s kojom sudjeluje na mnogobrojnim izložbama (Zagreb, Bjelovar, Koprivnica, Đurđevac, Pitomača, Virovitica). Obnaša dužnost predsjednice spomenute Udruge.

Ovo je njena druga samostalna izložba. Prva je bila postavljena u Koprivnici. Sudjeluje u humanitarnim akcijama gdje svojim radom potpomaže one kojima je pomoć najpotrebnija.

Radovi umjetnice nalaze se u mnogim europskim zemljama: Mađarska, Češka, Njemačka te i u istočnim zemljama: Litva, Ukrajina i Rusija.

Najčešći likovni motivi su joj plesni pokreti i ljudski lik.

Druga samostalna izložba Martine Fuk pod nazivom „**Duša**“ otvorena je 5.6.2014. u Crnogorskom domu galerija „Montenegrina“ u Zagrebu uz prisustvo brojnih prijatelja, uzvanika i gostiju.

Program otvaranja počeo je stihovima Eugenia Fočića, a zatim se kao svojevrsno iznenađenje nastavio plesom Jelene Pilipović i Ambroza Berger i pjesmom Biljane Šokec, njenom *a capella* interpretacijom pjesama „Ederlezi“ i „Ima jedan svijet“.

U osvrtnu na izložene slike Franjo Mihočka je istakao da naziv izložbe „*Duša*“ nije slučajno odabran. Autorica je osobno iskusila sve te plesne pokrete i kreacije koje se nalaze na njenim slikama i one su svojevrsan odraz njenog doživljaja.

Autorica izložbe Martina Fuk zahvalila se organizaturu Društvu Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, pojedincima koji su učestvovali u pripremi, programu otvaranja i ugodnoj večeri u Crnogorskom domu.

Izložbu je otvorio predsjednik Društva „Montenegro“ Dušan Mišković.

Danilo Ivezić

PLES S MARTINOM

...
Slikari mogu glazbu preobraziti u likovni izraz ili im je glazba emotivni poticaj u umjetničkom procesu. Gotovo da nema ateljea bez glazbenih uređaja pa i ponekog glazbenog instrumenta. Glazba jednog Vivaldija ili Smetane emitira snažne podražaje i naprosto upućuje ruku na razigranost i valovitost poteza kistom ili perom, glazba jednog Bacha sugerira mračnije nijanse, masivne plohe itd.

...
Martina Fuk nastavlja ovu priču, dakako na svoj način. Obzirom na njezin temperament i njenu unutarnju energiju, bilo je samo pitanje vremena kada će taj likovni naboj biti suočen s ovakvim izazovom. Dinamika kratkih i odrješitih poteza kistom skladno je i uvjerljivo došla u srodstvo s vještinom i govorom plesnih pokreta. Pritom identifikacija plesa nije prioritet, mada se i to s lakoćom prepoznaje. Bitna je napetost i skladnost pokreta tijela, koraka i izraz lica, plesni zanos u cjelini, a to u maniri iskusnog majstora kista bojom zaustavlja na površini platna.

Martinu ne zanimaju pojedinosti kao što je anatomija mišićnog tkiva, grimasa, nakit, draperija, kostim. Ipak, sve to postoji, više-manje u tragovima više sugestivno. Taman toliko da se ne ispadne iz kolotečine slikarskog zanosa.

...
Motivi plesnih figura osim što su ritmički naglašeni, kompozicijski uravnoteženi, potencirani su i bojom. To su ekspresionistička, ponekad divlja, drska, fovistička kretanja u svim pravcima, a ponekad u impresionističkom ugođaju, kada se na tijelu i draperiji kostima plesačica i plesača odražava usmjerena iluminacija.

Valja, naravno, povremeno i zastati, naći djelić odmora, jer se i nadolazeći scenski nastup mora prirediti, posložiti plesni kostim, zavezati baletnu papučicu, ohladiti se lepezom...

No, ona ne miruje, nema predaha, boji se da će izgubiti inicijalni naboj. Iza jedne lepeze nazire se prodoran, zavodnički pogled neke „femme fatale“, a titraji boje i svjetla ne zaustavljaju se. I kad se popravlja plesna papučica negdje sa stropa svjetla pozornice razastiru se po tijelu.

Martina nikako ne želi biti monokromatska slikarica, mada bi se u nekim drugim radovima to moglo naslutiti. No, to je samo privid, jer kada bi se tome približila, vjerojatno bi i takve plohe zatitrale, ako ničim drugim, a ono strukturom plohe.

U pripremi ovog ciklusa Martina pojašnjava kako je svjesno ušla u problematiku plesa i pokreta, čak do te mjere da je i osobno isprobala različite plesne pokrete i pritom doživjela vibraciju svake vrste plesa. Vjerujem da je to istina, jer kako drugačije shvatiti ciklus slika naoko neprispodobivog naslova „Duša“.

...

Zdravko Šabarić
(izvodi iz osvrta)

MODNA REVIJA U GALERIJU „MONTENEGRINA“ U RIJECI

Slikarica i modna kreatorica Lada Szabo Kajfež u prostorima Nacionalne zajednice Crnogoraca u Galeriji „Montenegrina“ održala je modnu reviju naslovljenu „*Isprepletano ljeto 2014.*“ na kojoj se predstavila s 28 modela tunika, haljina i topića koji se mogu nositi na kupaće kostime, ali i za izlazak u grad, kako je sama autorica istaknula tijekom revije, koja je bila dobro posjećena i koja je privukla pažnju nazočne publike. Naime, njene kreacije su iznimno elegantne i nosive, a u znaku su crne, tirkizne, žute i zlatne boje, no; ovoga puta Lada je iznenadila nazočne i kreacijama u kojima su prisutne roza i tamnoplava te tirkizna i zelena kombinacija koje na sebi svojstven način pretaču „atmosferu“ s njenih slika na ručno pletene, heklane kreacije od 100% viskoznog Rayona Mare. Osim originalnog dizajna ono što posebno valja istaknuti je ručni rad kreatorice koji njene kreacije stoga i čini vrijednijima i unikatima. Reviju su nosile manekenke Iris Vujić i Mia Mohorić. U istoj galeriji Lada

Szabo Kajfež imala je i izložbu slika (do 12.6) naslovljenu „*Četiri godišnja doba*“ zajedno s novinarkom i slikaricom Sandy Uran.

Dragutin Lakić

„ČETIRI GODIŠNJA DOBA“

LADA SZABO KAJFEŽ rođena je Zagrepčanka koja živi u Somaliji, Siriji, Libiji, Indoneziji i Bangladešu do svoje dvadesete godine. Otac joj je radio za Svjetsku zdravstvenu organizaciju Ujedinjenih nacija pa je u tim zemljama pohađala američke škole za diplomate. Po povratku u Zagreb studira engleski i povijest umjetnosti a nakon toga pohađa satove likovne umjetnosti pune tri godine u Likovnoj školi Jozo Kljaković na Rokovom Perivoju u Zagrebu. Dizajnira i ručno kukiča (hekla) haljine i tunike koje se mogu nositi na kupaće kostime ili kao gradska ljetna odjeća. Sada živi i radi u Opatiji sa svojim suprugom Milanom Krekovićem.

SANDY URAN rođena je u Rijeci. Od djetinjstva je zanima umjetnost. Oduvijek su je oduševljavale boje i oblici, pa se tako rodila zainteresiranost za umjetnost. Kako su godine prolazile, zanimanje za umjetnost postajalo je sve intenzivnije. Tijekom školovanja sudjelovala je na brojnim natjecanjima s radovima u različitim tehnikama, a neki od radova su i nagrađivani.

Zanima je i pisanje, tj. novinarstvo, počela je istovremeno razvijati svoje slikarske i spisateljske sposobnosti. Kada je kao osamnaestogodišnjakinja boravila u Londonu, zanimanje za umjetnost se počelo pomicati u smjeru apstraktnog slikarstva. Po povratku iz Londona upisala je studij likovne umjetnosti na Filozofskom fakultetu u Rijeci. Nakon četiri godine diplomirala je u klasi prof. Ksenije Mogin. Tijekom studija eksperimentirala je u umjetnosti. Sudjelovala je na skupnim ali i samostalnim izložbama.

Najzanimljivije izložbe su izložba u galeriji Vežica u Rijeci, u foajeu kazališta Ivan pl. Zajca i četiri izložbe na fakultetu. Sudjelovala je i na međunarodnom natjecanju Le Mandrač i na izložbi „Dvorac“ u dvorcu Lupoglav. Najuspješnije izložbe su bile kolektivna izložba „Točka na pet“, izložba u Vili Ružić i četiri performansa nazvana „Moj način“, „Oluja“, „Biblioteka“ i „Kameleon“.

GALERIJA „MONTENEGRINA“

PRVA NAGRADA NA MEĐUNARODNOM
ZAGREBAČKOM SALONU AUTOKARIKATURE

Luka Lagator: „OLDTIMER“

PRVA NAGRADA NA MEĐUNARODNOM
FESTIVALU KARIKATURE U ELDI (ŠPANJIA)

*Kad naš Darko hoće, eto
I na ljubav stavit' veto
U pomoć mu s'neba s'lazi
„Amoreto de tableto“!*

Darko Drljević: „AMOR I TABLET“

Sa izložbe
„RAZIGRANI SVIJET“

Sa izložbe
„ČETIRI GODIŠNJA DOBA“

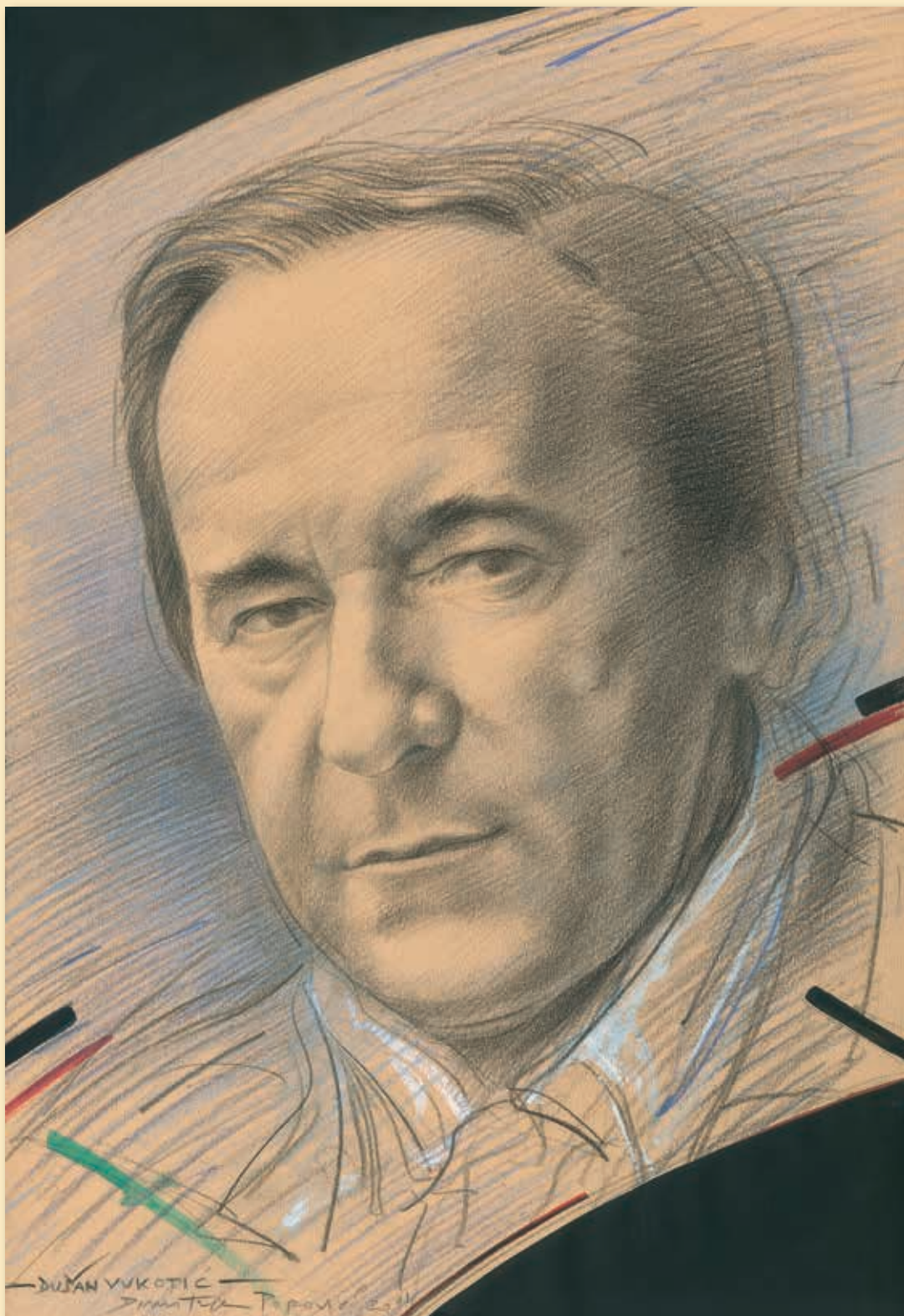

Sa izložbe
„DUŠA“

NOVI NASLOV

OBJAVLJENA MONOGRAFIJA O ZNAMENITOM OSKAROVCU
„DUŠAN VUKOTIĆ - ZABORAVLJENI VIZIONAR“
Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Skaner studio, Zagreb, 2014.

Dimitrije Popović: DUŠAN VUKOTIĆ
(tempera, akvarel, olovka uboji / papir 54,8 x 37 cm, 2014.)